

JAARVERSLAG 2004 – GRONINGER MUSEUM

VOORWOORD

Met voldoening stelt de Raad van Toezicht vast dat de doelstellingen en resultaten van het Groninger Museum die in dit jaarverslag 2004 worden gepresenteerd, zijn gehaald. De Raad van Toezicht vergaderde het afgelopen jaar vier keer en werd uitgebreid met een extra lid, te weten mr. T.S. Plas, advocaat bij Plas & Bossinade.

Het eerste jaar van de nieuwe beleidsperiode 2004-2008 was succesvol en is met een positief resultaat afgesloten. Opnieuw zijn de bezoekersaantallen hoger dan verwacht. Voor dit laatste is met name de tentoonstelling *Het Russische Landschap* verantwoordelijk geweest. Alle presentaties, die in de hiernavolgende stukken worden toegelicht, zorgden ervoor dat het Groninger Museum trouw is gebleven aan haar doelstellingen en het imago om 'een extrovert en veelkleurig museum' te zijn. Uit de aandacht in de pers blijkt tevens dat de tentoonstellingen de bezoekers soms konden verwonderen, dan weer hebben aangezet tot meningsvorming.

Met de start van de bouw van een nieuw depot werd een begin gemaakt met het streven om meer aandacht te schenken aan het beheer en behoud van de eigen collectie. Daarnaast toonden de wisselingen in presentatie van de eigen collectie, de 'capita selecta', een bredere keuze van wat er in de verzameling van het Groninger Museum aanwezig is.

De tentoonstelling *Keerpunt, een keuze uit het aankoopbeleid van W.Jos de Gruyter* in het Ploegpaviljoen was een ander goed voorbeeld van enerzijds extra aandacht voor de eigen collectie en anderzijds voor de Ploegkunstenaars.

In het Ploegpaviljoen was de tentoonstelling *Pioniers van het Vlaams expressionisme* de eerste in een reeks presentaties die De Ploegcollectie van het museum in een bredere en meer internationale context plaatsen.

Tot slot heeft het Groninger Museum zich nog sterker in het internationale museumveld geplaatst door samenwerking met prestigieuze musea als de National Gallery en het Design Museum in Londen.

Otto von der Gablentz
Voorzitter Raad van Toezicht

INLEIDING

Het jaar 2004 is voor het Groninger Museum in vele opzichten een belangrijk jaar geweest. De beleidsperiode 2000-2005 werd naar tevredenheid afgesloten; geconcludeerd kon worden dat de gestelde doelen ruimschoots zijn gehaald. In 2003 werd een nieuw beleidsplan gepresenteerd onder de titel 'Groninger Museum, extrovert en veelkleurig 2004-2008'. Hierin werd onder meer de inhoudelijke beleidsrichting geformuleerd om als museum midden in de samenleving te willen staan en voortdurend op zoek te zijn naar grenzen van kunst en vormgeving. Zowel op het gebied van presentaties als op dat van collecties is dit ingezette beleid het afgelopen jaar met succes gecontinueerd.

De solotentoonstelling van de Australische ontwerper Marc Newson bevestigde het streven van het museum om zich op het gebied van design te willen blijven onderscheiden door vernieuwend te zijn. Hetzelfde gold ook voor *Nocturnal Emissions*, een groepstentoonstelling van relatief jonge onbekende kunstenaars, waarmee recht werd gedaan aan het imago van het Groninger Museum.

In dienst van Diaghilev paste bij uitstek in een reeks van tentoonstellingen waarin het Groninger Museum onbekende kunst uit de voorgaande twee eeuwen onder de aandacht wil brengen. Een bijzonder aspect van deze tentoonstelling was dat het daarnaast ook aansloot bij het beleid om de beeldende kunst niet geïsoleerd te beschouwen maar in relatie tot de andere kunsten te presenteren. Met name deze laatstgenoemde ambitie werd nadrukkelijk onderstreept door de opening van de tentoonstelling te markeren met de uitvoering van de opera *De Tsarenbruid* van Rimski Korsakov door de Kirov-opera, onder leiding van dirigent Valery Gergiev, een wereldpremière. De opening gold tevens als voorbode van het Diaghilev Festival dat in januari 2005 plaatsvond.

Met de tentoonstelling *Pioniers van het Vlaams expressionisme* werd enerzijds de ambitie onderstreept om in het Ploegpaviljoen meer te tonen dan louter werk van de Ploeg, anderzijds voldeed het aan de behoefte om de Ploeg in een breder, meer internationaal, kader te willen plaatsen.

De tentoonstelling *Keerpunt, een keuze uit het aankoopbeleid van W.Jos de Gruyter* vormde een terugblik op het aankoopbeleid van de voormalige directeur Jos de Gruyter en onderstreepte de traditie waarin het Groninger Museum zich sinds zijn directoraat geworteld heeft, namelijk de aandacht voor de eigentijdse kunst. Deze kwam in zijn aankoopbeleid tot uitdrukking en is tot vandaag nog steeds een van de speerpunten van het aankoopbeleid van het Groninger Museum.

Wat betreft het beheer en behoud van de collecties is het doel om te komen tot een nieuw depot in 2004 een stap dichterbij realisering gekomen. Zowel de gemeenteraad van Groningen als Gedeputeerde Staten van de Provincie Groningen besloten tot het verlenen van een subsidie aan het Groninger Museum voor de aankoop van het beoogde gebouw en in december volgde de besluitvorming over de financiering van de bouw van het depot. Voor het behoud en beheer van de collectie van het Groninger Museum was dit een historische beslissing waarmee een einde kwam aan het al jarenlang slepende depotprobleem.

Dankzij de succesvolle tentoonstellingen was het Groninger Museum ook dit jaar weer in staat te eindigen met een positief resultaat, ca. 20.000 Euro. Hierbij moet echter de nadrukkelijke kanttekening worden gemaakt dat het zeer uitzonderlijk is dat een culturele instelling met de hoge ambities van het Groninger Museum in staat is om tentoonstellingen te maken van nationale en internationale betekenis met een relatief beperkt budget. Ook dit jaar kon het museum voor haar grootste tentoonstellingen weer een beroep doen op de 'revolving' fondsen: Stichting Fonds Kunst en Economie (*Het Russisch Landschap*) en het Fonds Culturele relatie-evenementen Gasunie (*In dienst van Diaghilev*, boekjaar 2005). Daarnaast werd de tentoonstelling *Marc Newson* financieel gesteund door Fortis en kon de tentoonstelling *Pioniers van het Vlaams expressionisme* rekenen op een financiële bijdrage van de Vlaamse gemeenschap.

Desondanks ziet het museum zich in de toekomst – zoals vele musea in Nederland – geconfronteerd met toenemende kosten voor tentoonstellingen en collectie, lastenverzwaringen en wegvallende of teruglopende subsidies.

Tot slot was 2004 internationaal gezien voor het Groninger Museum een belangrijk jaar met de overname van de tentoonstelling *Het Russische Landschap* door de National Gallery in Londen. De tentoonstelling in Londen overtrof de stoutste verwachtingen van de National Gallery, men verwelkomde het dubbele aantal bezoekers dan waarop was ingezet.

Ook de tentoonstelling van Marc Newson was in het najaar 2004 in het buitenland te zien dankzij de overname door het Londense Design Museum. Met deze twee overnames presenteerde het Groninger Museum zich met eigen tentoonstellingen nadrukkelijker dan ooit tevoren elders in de wereld.

Kees van Twist
directeur

PRESENTATIES

MENDINI O

Het Russische Landschap

13 december 2003 tot en met 18 april 2004 - verlengd tot en met 2 mei 2004

117.695 bezoekers in 2004 (totaal 140.755 bezoekers)

Na het succes van de tentoonstelling *Ilya Repin. Het geheim van Rusland* (2001/2002) wilde het Groninger Museum verder graven naar schatten van de Russische schilderkunst van de negentiende eeuw. Nergens anders zijn in die periode zulke imponerende voorstellingen van de eindeloze ruimte ontstaan als in Rusland. In de jaren zestig en aan het begin van de jaren zeventig van de negentiende eeuw werd de schilderkunst in Rusland beheerst door genrevoorstellingen, gebaseerd op het leven in de Russische maatschappij. In tegenstelling tot de genreschilderkunst stond de landschapsschilderkunst onder aan de hiërarchische ladder en er waren slechts enkele kunstenaars die zich bezighielden met dit onderwerp. Het beeld van de natuur dat ze schilderden was geïnspireerd op Italiaanse landschappen of gaf een geïdealiseerde weergave van het Russische dorpsleven. Vanaf het midden van jaren zeventig stond een groep kunstenaars op die landschappen ging schilderen direct ontleend aan de alledaagse werkelijkheid van het eigen Russische platteland. Binnen tien jaar werden deze landschappen de meest populaire kunstvorm bij kunstenaars en publiek.

De Russische landschapsschilders zochten gezamenlijk naar een manier om de soms harde, barse realiteit van het landleven weer te geven op een manier die haar enerzijds recht deed en haar anderzijds een monumentale en heroïsche glans gaf. In deze zelfde periode stond in de zowel politiek als economische ontketende Russische maatschappij de zoektocht naar een eigen identiteit centraal. Hierin speelde de landschapsschilderkunst een belangrijke rol.

In de tentoonstelling waren in totaal 69 werken van kunstenaars als Venetsianov, Sjtsjedrin, Savrasov, Klodt, Sjisjkin, Koeïndzji, Polenov, Vasiljev, Levitan en Nesterov te zien. De schilderijen waren afkomstig uit vier belangrijke Russische collecties: het Tretjakovmuseum, Moskou; Russisch Staatsmuseum, St. Petersburg; Museum voor Russische Kunst, Kiev (Oekraïne) en het Kunstmuseum, Nizjni Novgorod.

De tentoonstelling werd samengesteld door Prof. Henk van Os en drs Sjeng Scheijen. De catalogus bevat een inleiding van Prof. Henk van Os, een overzicht van de ontwikkeling van de Russische landschapsschilderkunst door Dr. David Jackson, een vergelijking tussen literatuur en de landschapsschilderkunst door Sjeng Scheijen, landschapsschilderkunst in Rusland en Frankrijk door Kira Dolinina, de plaats ervan in de collectie van het Tretjakovmuseum door Galina Tsjoerak en landschapsschilderkunst in de context van de Russische genreschilderkunst door Vladimir Lenjasjin.

Het Russische Landschap was een samenwerking tussen het Groninger Museum en The National Gallery, Londen, en werd mogelijk gemaakt door een investering van de Stichting Fonds Kunst en Economie, een initiatief van VNO-NCW Noord. De stichting wordt gefinancierd door het Samenwerkingsverband Noord-Nederland, EZ/Kompas.

MARC NEWSON

23 mei - 5 september 2004

41.356 bezoekers

Met de solotentoonstelling van ontwerper Marc Newson (1963) was voor het eerst een uitgebreid overzicht van zijn oeuvre in Europa te zien. De in Australië geboren Newson, een van de grote sterren van het hedendaagse design, studeerde in het begin van de jaren tachtig sieraad- en beeldhouwkunst aan het Sydney College of Arts. Direct na zijn studie werkte hij als ontwerper in Sydney, Londen en Tokyo. In 1991 richtte hij zijn eigen studio op in Parijs. Newsons ontwerpen variëren van huishoudelijke objecten, horloges en meubels tot complete interieurs en voertuigen. Tot zijn meest recente projecten horen het ontwerp van het Lever House restaurant in New York en het conceptvliegtuig *Kelvin 40* voor de Fondation Cartier. Zijn eerste grote solotentoonstelling had hij in 2001 in het Powerhouse te Sydney.

Ontwerpen van Newson zijn opgenomen in museale collecties van belangrijke musea zoals het Vitra Design Museum, het Museum of Modern Art New York, San Francisco Moma en het Londense Design Museum. Met zijn veelzijdigheid hoort Newson tot een nieuwe generatie van

vormgevers in een tijd waarin voor design een veel grotere, meer zichtbare rol is weggelegd dan voorheen.

Newson haalt zijn inspiratie onder meer uit films, lucht- en ruimtevaart, science fiction en de inheemse cultuur van Australië. Zijn ontwerpen worden wel omschreven als futuristisch, sexy en humoristisch, en hebben namen als *Super Guppy Lamp* of *Bucky Chair*. Zijn eerste faam verkreeg hij met de *Lockheed Lounge*, een futuristisch uitzierende aluminium sofa uit 1986 die herinnert aan een klassieke chaise longue. Het meubel, waarvan slechts enkele exemplaren bestaan, was te zien in een videoclip van Madonna. De *Lockheed Lounge* werd onder andere opgenomen in het interieur van het Paramount hotel in New York en sierde sindsdien talloze publicaties.

Het klapstuk van de tentoonstelling was zonder twijfel het vliegtuigje *Kelvin 40*, dat werd ontworpen en geproduceerd in opdracht van de Fondation Cartier pour l'art contemporain, Parijs, en dat met veel persbelangstelling het museum werd binnengetakeld. Om dit vliegtuig in Coop Himmelblau te kunnen plaatsen, moest in de metalen buitenwand een deur worden uitgesneden. Bij de tentoonstelling werd in samenwerking met Artimo in Amsterdam een multiple uitgebracht: een doos met daarin onder andere een boekje, een T-shirt en buttons.

De tentoonstelling werd mede mogelijk gemaakt dankzij steun van hoofdsponsor Fortis.

NOCTURNAL EMISSIONS / NACHTELIJKE UITSPATTINGEN

25 september – 21 november 2004

20.722 bezoekers

Deze expositie stond in de traditie van eerdere groepstentoonstellingen als *Peiling* (1995) en *Stroomversnelling* (2001). Ditmaal waren vooral jonge buitenlandse kunstenaars geselecteerd, van wie de meeste nog niet eerder in Nederland exposeerden. Het werk is niet gemakkelijk onder één noemer te brengen, maar alle kunstenaars lijken de fase van puur optimisme en jeugdige naïviteit te zijn gepasseerd. De titel slaat dan ook op de donkere ondertoon van ironie, melancholie, raadselachtigheid, ingehouden agressie of geëngageerde boosheid. Daarmee weten de kunstenaars elk op hun eigen manier intrigerend vorm te geven aan gevoelens van onrust, onbehagen, verleiding en schoonheid.

Het werk van Assume Vivid Astro Focus (Brazilië, 1968) kent vele inspiratiebronnen, die variëren van Renaissancistische tapijten, graffiti, Japanse beeldcultuur tot Flower Power. Hij verwerkt motieven hieruit tot muurvullende voorstellingen die hij soms combineert met video's. Maarten Baas (Duitsland, 1978) werd bekend met *Smoke*, een serie meubelen die hij met een gasbrander had bewerkt en waarvan de verkoolde versie met transparante epoxy werd behandeld zodat ze in hun nieuwe staat weer bruikbaar zijn. Baas stelt hiermee op unieke wijze kwesties rond schoonheid, waarde, conservering, hergebruik en 'ontzamelen' aan de orde.

Het design van Ronan en Erwan Bouroullec (Frankrijk, 1971 en 1976) bestaat uit een groeiende verzameling functionele toepassingen als modulaire wandsystemen, verhuisbare keukens en slimme bureauoplossingen. De sculpturen van Steven Gonstarski (Verenigde Staten, 1972) lijken bijna vloeibaar en roepen met hun perfect gladde oppervlaktes en gemaskeerde trekken sterke associaties op met erotiek en mystieke symboliek.

Anthony Goicolea (Verenigde Staten, 1971) maakt eigenlijk steeds weer zelfportretten; grote verhalende foto's waarin hij zelf als was hij een soort gedigitaliseerde meerling alle rollen speelt. Het zijn scènes die voornamelijk de kindertijd tot thema hebben en een sfeer ademen van onderhuidse spanning en ingehouden agressie.

Brian Griffiths (Engeland, 1968) construeert met gevonden materialen grote figuratieve sculpturen, zoals een ridder te paard, een ruimteschip van karton en plastic bakjes, en een vikingschip. De geëxposeerde circuskar *Boneshaker* laat de kijker raden naar geschiedenis, functie en doel ervan. In het videowerk *In Orgia* van Lars Nillson (Zweden, 1956) wordt de kijker geconfronteerd met een romantisch tableau waarin zich verschillende scènes tegelijk afspelen. Mark Titchner (Engeland, 1973) gebruikt reclamebillboards om boodschappen over te brengen die vaak even herkenbaar als verwarrend zijn en die de kijker bijna dwingen na te denken over diens eigen positie tegenover actuele maatschappelijke thema's. *Be Angry but don't stop Breathing* is een installatie die de kijker uitnodigt zijn ongenoegen letterlijk uit te schreeuwen. Kenmerkend voor Francesco Vezzoli (Italië, 1971) zijn complexe videoproducties en elegant geborduurde werken. *The End of Human Voice* is geïnspireerd op een theatermonoloog van Jean Cocteau, die door Roberto Rossellini werd verfilmd. Vezzoli liet de scène, waarin een radeloze vrouw via de telefoon voor het laatst met haar minnaar spreekt, spelen door Bianca Jagger. Op

een tweede videoscherm is Vezzoli zelf te zien als de minnaar, die apathisch uitgestrekt ligt op bed, schijnbaar niet in staat nog gehoor te geven aan de steeds desperater wordende vrouw.

IN DIENST VAN DIAGHILEV

11 december 2004 – 28 maart 2005

18.917 bezoekers in 2004

Het Groninger Museum heeft een traditie opgebouwd door het jaar af te sluiten met een grote en veelal grootse tentoonstelling die aandacht besteedt aan voor Nederland nieuwe en vrijwel onbekende kunst uit de negentiende eeuw of van het begin van de twintigste eeuw. Na Repin, de Russische landschappen en de fatale vrouwen, was de hoofdrol dit keer weggelegd voor een producer die voor de ontwikkeling van de beeldende kunst in de vroege twintigste eeuw van grote betekenis is geweest: Sergei Diaghilev (1872-1929). Met zijn beroemde balletgezelschap *Ballets Russes* zorgde hij onder andere voor de doorbraak van choreografen als Mikhail Fokine, Vaslav Nijinski en George Balanchine en van componisten als Igor Stravinsky en Sergei Prokofiev. Ook de Russische kunstenaars die voor hem decors en kostuums verzorgden, zoals Léon Bakst, Alexandre Benois, Alexander Golovin en het kunstenaarsechtpaar Natalia Gontcharova en Mikhail Larionov, maakte hij aan het begin van de twintigste eeuw wereldberoemd. Met zijn excentrieke, bevlogen werkwijze en drang naar vernieuwing wist Diaghilev in het begin van de jaren twintig ook kunstenaars als Pablo Picasso, Henri Matisse en Jean Cocteau voor zijn balletten te interesseren.

De opkomst van de *Ballets Russes* en Diaghilevs rol als de verpersoonlijking van vernieuwing en verandering vloeide voort uit de oprichting van het kunsttijdschrift *Mir Iskusstva* in 1898 in Sint-Petersburg, dat uitgroeide tot een van de belangrijkste impulsen voor de kunstwereld in Rusland. *In dienst van Diaghilev* onderscheidde zich van eerdere tentoonstellingen over Diaghilev door grotere nadruk te leggen op het werk van de kunstenaars die voortkwamen uit *Mir Iskusstva*. Er waren schilderijen te zien van in het Westen vrijwel nooit getoonde kunstenaars als Michail Vrubel, Valentin Serov en Alexander Golovin, die Diaghilev vanaf het eind van de negentiende eeuw aan zich wist te binden. Daarnaast werden er vele decor- en kostuumontwerpen en kostuums geëxposeerd die de wereld van de *Ballet Russes* weergaven. Een aantal van Diaghilevs beroemdste balletten kwam daadwerkelijk tot leven tijdens het Diaghilev Festival dat ter gelegenheid van *In dienst van Diaghilev* in Groningen werd georganiseerd.

Nooit eerder ontving het Groninger museum zoveel bruiklenen van internationale musea.

Verreweg het grootste bruikleen kwam uit Moskou: het Tretjakovmuseum gaf ruim 100 werken uit haar rijke collectie. Daarnaast verdienen het Victoria & Albert Museum / Theatre Museum in London, The National Gallery of Australia in Canberra en het Centre Pompidou en het Picasso Museum in Parijs speciale vermelding.

Samensteller van de tentoonstelling was Sjeng Scheijen, slavist en specialist op het gebied van de Russische kunst. De productie stond onder leiding van conservator Patty Wageman. Bij de tentoonstelling verscheen een catalogus in een Nederlandse museumeditie en hardcovers in het Engels en het Nederlands, met tekstbijdragen van John E. Bowlt, Ada Raev, Sjeng Scheijen en Alexander Schouvaloff. De tentoonstelling kon worden gerealiseerd dankzij een financiële bijdrage van de Stichting Fondsbeheer Culturele Relatie-evenementen Gasunie.

PLOEGPAVILJOEN

PIONIERS VAN HET VLAAMS EXPRESSIONISME - VAN DEN BERGHE, PERMEKE, DE SMET

30 april – 22 augustus 2004

De tentoonstelling *Pioniers van het Vlaams expressionisme – Van den Berghe, Permeke, De Smet* was op initiatief van het Groninger Museum georganiseerd door het Museum voor Schone Kunsten te Gent en past in het streven om, naast exposities over de De Ploeg, tentoonstellingen te organiseren van internationale expressionistische richtingen. Deze eerste expositie in dat kader toonde werk van de drie centrale figuren van het Vlaams expressionisme Frits van den Berghe (1883-1939), Constant Permeke (1886-1952) en Gustave de Smet (1877-1943).

Het Vlaams expressionisme, een term die sinds de jaren twintig van de vorige eeuw wordt gebruikt om een belangrijk deel van de moderne figuratieve kunst in België aan te duiden, heeft zijn wortels in Nederland en Engeland. Tijdens de Eerste Wereldoorlog vluchtten de kunstenaars Van den Berghe en De Smet naar Nederland. Hier kwamen zij in aanraking met de internationale

moderne kunst, waaronder het Duitse expressionisme, het fauvisme, het futurisme en het kubisme. Permeke, die als soldaat gewond werd overgebracht naar Engeland en zich daar vervolgens vestigde, werd door de Vlaamse vluchtelingen in Nederland op de hoogte gehouden van de moderne kunst. Terug in hun vaderland introduceerden zij de moderne expressionistische stromingen. Zij ontwikkelden een stijl die zich kenmerkte door aardse tinten en volumineuze, hoekige vormen. Gaandeweg sloegen ze alle drie een eigen weg in. De Smet ging zich oriënteren op de Franse schilderkunst, Van den Berghe liet het onderbewustzijn spreken en richtte zich op het surrealisme, en Permeke verwerkte op monumentale schaal elementen van het boerenleven. De tentoonstelling liet werk zien uit de jaren 1914-1930. Het overzicht begon met het werk dat de drie kunstenaars rond hun dertigste realiseerden: Permeke in Engeland en Van den Berghe en De Smet in Nederland. Het tweede gedeelte van deze expositie was gewijd aan de periode waarin zij, terug in België, aanvankelijk werkten in een gemeenschappelijke expressionistische vormtaal en uiteindelijk hun eigen stijl ontwikkelden.

In samenwerking met Uitgeverij Waanders werd een catalogus gepubliceerd: *Pioniers van het Vlaams expressionisme – Van den Berghe, Permeke, De Smet*, onder redactie van Alma Burema en Han Steenbruggen en met teksten van Piet Boyens, Willy van den Bussche en Robert Hozee. Ter gelegenheid van deze expositie werd een middag georganiseerd op zondag 16 mei met activiteiten betreffende De Ploeg en het Vlaams expressionisme. Bezoekers van het museum konden hun Ploegwerk laten beoordelen door Han Steenbruggen. Er was een lezing van Piet Boyens. Henk van Os en Alma Burema gaven rondleidingen door de tentoonstelling. In samenwerking met Athena's Boekhandel was er een boekenmarkt met uitgaven over De Ploeg en over het Vlaams expressionisme. De tentoonstelling werd mede mogelijk gemaakt dankzij steun van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de Stichting Beringer-Hazewinkel.

KEERPUNT. KEUZE UIT HET AANKOOPBELEID VAN W. JOS. DE GRUYTER 1955-1963

4 september 2004 – 13 maart 2005

Er waren twee aanleidingen om aandacht te besteden aan de oud-directeur van het Groninger Museum. Allereerst verschenen in november 2004 de memoires van De Gruyter, bezorgd door het Rijksinstituut voor Kunsthistorische Documentatie (RKD) te Den Haag onder de titel *Zelfportret als zeepaardje*. Daarnaast was het in maart 2005 vijftig jaar geleden dat De Gruyter directeur werd van het Groninger Museum.

Het werk van de kunstenaars van De Ploeg uit de jaren twintig beschouwde De Gruyter als uitgangspunt voor de op te bouwen collectie moderne kunst. De door hem verworven werken van prominente Ploeg-leden als Jan Wiegers, Jan Altink, Johan Dijkstra en Hendrik Werkman vormen de basis voor de indrukwekkende Ploeg-collectie die het museum in de loop van de afgelopen decennia heeft opgebouwd. Om het Groninger expressionisme een internationaal kader te geven, kocht De Gruyter ook werken van buitenlandse expressionisten. Twee schilderijen van Ernst Ludwig Kirchner zijn de belangrijkste hiervan, naast werken van Paula Modersohn-Becker en de Vlamingen Frits van den Berghe en Jacob Smits.

De Gruyter kocht daarnaast onder meer negentiende-eeuwse kunst en werk van Nederlandse lyrisch abstracte kunstenaars als Piet Ouborg, Jaap Nanninga en Gerrit Benner. Met deze laatste haalde hij werk van eigentijdse kunstenaars in het museum. Dit kan als een van zijn grootste ambities worden gezien: De Gruyter vond dat het museum niet alleen moest conserveren, maar ook jongere kunstenaars moest stimuleren.

De tentoonstelling had een chronologische opzet en toonde onder meer werken uit de zestiende eeuw (Jan Swart van Groningen) en achttiende eeuw (Jan Abel Wassenbergh); Nederlandse 'impressionisten' als Isaac Israëls en George Breitner; twee zalen met De Ploeg en Duitse expressionisten; Nederlandse figuratieve kunst uit het interbellum (o.a. Charley Toorop, Herman Kruidt); en ten slotte tijdgenoten van De Gruyter, zowel figuratieven (Co Westerik) als abstracten (Piet Ouborg, Jaap Nanninga, Job Hansen, Duncan).

Op donderdag 18 november werd er in samenwerking met het RKD een De Gruyter-middag georganiseerd. Het programma bestond uit lezingen van Kees van Twist (directeur Groninger Museum), Rini Dippel (oud-collega van De Gruyter in het Gemeentemuseum Den Haag), Martin Tissing (Groninger kunstenaar) en Voebe de Gruyter (kleindochter en kunstenares).

OVERIGE PRESENTATIES

THEO VAN BAAREN

13 maart – 6 juni 2004

prentenkabinet

Theo van Baaren was een veelzijdig man die bekendheid genoot als theoloog, verzamelaar van etnografica, dichter en beeldend kunstenaar. Als beeldend kunstenaar was Van Baaren vooral beïnvloed door het surrealisme. Hij begon omstreeks 1940 poëzie te schrijven en gaf in de oorlog met zijn vrouw Gertrude Pape het illegale tijdschrift *De Schone Zakdoek* uit. In deze periode begon Van Baaren collages te maken waarin hij zijn fascinatie voor het occulte en het onderbewustzijn tot uitdrukking bracht. In het prentenkabinet werden collages van Van Baaren getoond uit de eigen collectie van het Groninger Museum, die in 1990/91 uit de nalatenschap van de kunstenaar waren geschonken via bemiddeling van Dick en Han Leutscher-Hazelhoff. Het ging om een aantal op zichzelf staande collages, en vier complete, losbladige 'boekjes': *Wat spookt daar? Het kleine geestenboek* (1976), *Klein supplement op de schepping* (1982), *Twaalf Nocturnes* (1983) en *Enigma Variaties* (1983).

VIKTOR & ROLF / GRONINGER DRACHT

31 maart 2004 - 5 februari 2005

Blauwe zaal

De presentatie omvatte zes nog niet eerder getoonde nieuwe aanwinsten van Viktor & Rolf uit de elkaar opvolgende series *Black Hole* en *White*. Ze werden in één ruimte gepresenteerd met vijf outfits Groninger dracht en een selectie gouden streeksieraden uit de 19de eeuw. Het Groninger Museum verzamelt al lange tijd voorbeelden van in Groningen gedragen kleding en sieraden. Verschillende van de streeksieraden kwamen oorspronkelijk uit de collecties van mevrouw Clevering-Meijer en van de vroegere Groninger juwelier Louis Anholt. De sieraden zijn een toonbeeld van groot vakmanschap. In het *Groninger Museummagazine* 17 (1), 20-21 verscheen een kort bericht.

ABSTRACTE DRUKSELS VAN H.N. WERKMAN

12 juni t/m 29 augustus 2004

Prentenkabinet

In het prentenkabinet werd een selectie getoond uit de late, meer abstracte druksels van Werkman. De druksels waren Werkmans unieke bijdrage aan de Nederlandse kunst. Ze zijn het resultaat van de artistieke toepassing van de druktechniek die hij in 1923 had ontwikkeld met behulp van materialen uit zijn commerciële drukkerij, en die verschillen van de gebruikelijke prentkunst doordat er altijd sprake is van unica. Werkman gebruikte zelf de term 'druksels' ter onderscheiding van het drukwerk dat hij daarnaast in oplage vervaardigde. In de laatste jaren van zijn leven maakte Werkman naast de beroemde figuratieve werken (zoals de Chassidische Legenden) ook abstracte druksels, waarin vloeiende vormen voorkomen die hij onder meer met sjablonen schiep. De geëxposeerde druksels waren afkomstig uit de collecties van het Groninger Museum, het Stedelijk Museum en de Werkman Stichting.

DE ONTDEKKING VAN HET EIGEN LANDSCHAP

4 september 2004 - 16 januari 2005

Prentenkabinet

In de loop van de 18^e eeuw was er een toenemende belangstelling voor topografische afbeeldingen. Ook in Groningerland werden steeds meer schilderijen, tekeningen en prenten gemaakt die het eigen landschap lieten zien. Het Groninger Museum heeft een mooie verzameling Noord-Nederlandse landschappen uit deze periode. Een grote meester van het zogenaamde 'Drentse' landschap was de in Groningen geboren Egbert van Drielst (1745-1818). In Groningen waren in de periode 1750 -1850 mensen actief als Gerardus Wieringa (1758-1817), Hendrik Lofvers (1739-1806) en Koster (1769-1840). Jongere navolgers waren Assuerus Quaestius (1815-1887) en Jakob Dirk van Herwerden (1806-1879). Een merkwaardig figuur is P. Moolenbergh. Achter de signatuur gaat vermoedelijk veerschipper Pieter Durks Moolenbergh uit Buitenpost schuil. Hoewel enige romantische vertekening eigen is aan de werken, beoogden ze wel een beeld van het eigen landschap te geven. De werken staan vol met aardige details: bruggetjes, runderen, wrijfpalen voor het vee gemaakt van walviskaken, marskramers met hun

kiep, etc. De tentoonstelling gaf het beeld weer dat we hebben van het "oer"landschap van ruim twee eeuwen terug. Tegelijkertijd vormde het de gelegenheid om minder bekende schilders en enkele recente aanwinsten te tonen.

De tentoonstelling was aanleiding voor een artikel in *Groninger Museum Magazine* 17 (2), 30-33 en in *Stad en lande* 13 (4), 6-9.

KINDERPORTRETTE

4 september - 7 november 2004

Ovale zaal West

De presentatie toonde een tiental 17^e en 18^e eeuwse portretten van Groninger kinderen uit de collectie van het Groninger Museum. Naast een aantal bekende werken, waren dat ook het recent verworven schilderij *Het bellenblazend meisje* van Jan Abel Wassenberg en *Het portret van een onbekende jongen* van Jan Jans de Stomme.

ADAM CAMERARIUS. EEN GRONINGER SCHILDER UIT DE ZEVENTIENDE EEUW

12 november 2004 – 10 april 2005

Ovale zaal West

Naar aanleiding van de verwerving van het schilderij *Diana* van Adam Camerarius (ca 1620-na 1666) presenteerde het museum een tentoonstelling met tien schilderijen van deze 17de eeuwse schilder, van wie nauwelijks meer schilderijen bekend zijn. Camerarius was van Groninger geboorte, kreeg zijn opleiding in de omgeving van Jacob Backer in Amsterdam en was tot 1659 in Holland werkzaam. Hij was een voortreffelijke schilder, maar in de Gouden Eeuw viel zijn werk te midden van de grote meesters niet zo op. In 1659 ging hij terug naar zijn vaderstad. Het netwerk van zijn familie daar kon voor opdrachten zorgdragen. In elk geval maakte hij een portret van de kinderen van burgemeester Gerlacius. Adam Camerarius was een oppassend man zodat er weinig archiefstukken met zijn naam bewaard bleven. Hij overleed na 1666, het jaar waarin hij het Groot Burgerrecht van de stad Groningen verwierf.

Het nieuw verworven schilderij, een langdurig bruikleen van het J.B. Scholtenfonds, is een portret van een dame in de uitmontering van *Diana*, de godin van de jacht. Het krachtige schilderij hing ooit in een rijk Haarlems huis tesamen met een schilderij van een man als *Apollo*. Dat laatste schilderij is terecht gekomen in het Musée des Beaux Arts in Reims. Vroeg werk op groot formaat zoals *Christus en de Hoofdman over Honderd* uit het Rijksmuseum en de *Regenten van het Burgerweeshuis uit Naarden*, alsmede ondermeer bruiklenen uit Reims, Antwerpen (Rubenshuis), Darmstadt en Weimar waren op de expositie te zien.

Bij de tentoonstelling verscheen een catalogus: R. Schillemans & E. Knol, 2004: *Adam Camerarius, een Groninger schilder uit de 17^e eeuw*. Dezelfde auteurs verzorgden een artikel in *Groninger Museum Magazine* 17 (2), 28-29 en in *Kunst- en Antiekjournaal*.

KERAMIEK VAN MING TOT MEMPHIS. EAST MEETS WEST

13 november 2004 – 29 juni 2005

Starck-paviljoen

De collectie Oosterse keramiek van het Groninger Museum behoort tot de belangrijkste Nederlandse verzamelingen op dit gebied. Een groot deel daarvan bestaat uit het bekende blauwwitte en polychrome exportporselein, maar ook voorwerpen van rood steengoed zijn ruim vertegenwoordigd. De vele duizenden keramische objecten zijn vooral gemaakt tijdens de Ming- en de Qingdynastie, een periode die meer dan vijf eeuwen omvat. De voorwerpen variëren van alledaagse thee- en koffieserviezen tot kostbaar uitgevoerde kaststellen en reusachtige pronkvazen. Typisch Oosterse vormen wisselen af met modellen die aan Europese voorbeelden zijn ontleend, terwijl er evenzeer sprake is van een wisselwerking van Oosterse en Europese versieringsmotieven. Uit deze rijke verzameling werd voor deze tentoonstelling een bonte selectie gemaakt, die werd geconfronteerd met de eind twintigste-eeuwse keramiek van het Italiaanse designcollectief Memphis, eveneens uit de eigen collectie van het Groninger Museum. Met de combinatie van de op het eerste gezicht totaal verschillende werelden van de Ming- en Memphis-keramiek werd aangetoond hoe verrassend dicht Oost en West in feite bij elkaar liggen. Ook het oude China kende reeds al dan niet vermeende extremiteiten in vormgeving en decoratie zoals wij die met de postmoderne ontwerpen van Memphis associëren.

Van Ming tot Memphis werd samengesteld door Titus Eliëns, hoofd collecties van het Gemeentemuseum Den Haag en bijzonder hoogleraar in de geschiedenis van de industriële vormgeving in relatie tot de kunstnijverheid aan de Universiteit Leiden.

PLOEGPORTAAL

In 2004 kwam een einde aan de rubriek *In het Ploegportaal* die de *Groninger Gezinsbode* tweewekelijks publiceerde, en daarmee aan de gelijktijdige kleine presentaties aan het begin van de corridor naar het Ploegpaviljoen. In deze reeks werden doorgaans twee schilderijen met elkaar geconfronteerd met als vertrekpunt het expressionisme in brede zin. Niet alleen werd aandacht geschonken aan werken van de belangrijkste Ploegleden, maar ook aan kunstenaars als Ernst Ludwig Kirchner, Paula Modersohn-Becker, Leo Gestel, Matthieu Wiegman, Gerrit Benner, Karel Appel, Constant, Willem Hussem en Jaap Wagemaker.

PERMANENTE OPSTELLING EIGEN COLLECTIE OP MENDINI 1

Op Mendini 1 wordt permanent een selectie uit de eigen collectie (inclusief langdurige bruiklenen) van het Groninger Museum getoond. Regelmatig wordt de opstelling in een of meerdere zalen veranderd. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen oude en moderne kunst, al is er in de praktijk meer moderne dan oude kunst te zien. Ook wordt er geen verschil gemaakt tussen beeldende kunst, design, mode en fotografie. Bij de inrichting wordt ernaar gestreefd de visuele kwaliteiten van de afzonderlijke werken optimaal uit te laten komen, maar ook om spannende of verrassende combinaties in een uitgebalanceerde ruimtelijke compositie te presenteren. In 2004 waren onder meer de volgende combinaties te zien: in de middenzaal Duitse en Italiaanse kunstenaars als Kiefer, Baselitz, Dahn, Cucchi, Chia en Clemente met de sculptuur *Charly II* van Carel Visser; een zaal met schilderijen van René Daniëls (deels langdurige bruiklenen) met een sculptuur en tekeningen van Henk Visch; portretfoto's van Anuschka Blommers & Niels Schumm met zeventiende-eeuwse portretten van J.J. de Stomme; foto's van Inez van Lamsweerde / Vinoodh Matadin met zilverwerk, zowel antiek als modern; archeologische urnen van Wedderveer rondom een jurk van Alaïa; *Christ and the Lamb* van Jeff Koons met Meissen porselein; een zaal met werk van Studio Job en een met Jake & Dinos Chapman; foto's van Andres Serrano, Rineke Dijkstra en Gus van Sant. In de trapzaal bij Coop/Himmelb(l)au werd in vitrines een kleine selectie uit de omvangrijke collectie kunstenaarsboeken getoond.

AANWINSTEN

ARCHEOLOGIE, GESCHIEDENIS EN REGIONALE KUNSTNIJVERHEID

In 1959 werd aan de Houtmanlaan in Helpman in Groningen een urn met crematie gevonden. De urn werd eigendom van H.J. van Wissen, die als architect bij de nieuwbouw betrokken was. De urn werd in *De Groningse Volkssalmanak van 1968-69* beschreven door dr. W.A. van Es, destijds conservator archeologie van het Groninger Museum. De urn kon in de Volksverhuizingstijd gedateerd worden en is een mooi voorbeeld van het zogenaamd Angelsaksisch aardewerk. Bovendien documenteert de pot een verder onbekend vroegmiddeleeuws grafveld in Helpman op de Hondsrug. Hoewel scherven van dit aardewerk ook in de provincie Groningen volop gevonden worden, bezit het Groninger Museum slechts enkele gave potten. Het was dan ook verheugend dat dit jaar de erven van de eigenaar besloten deze bijzondere pot, die zo veel betekent voor de geschiedenis van de gemeente Groningen, aan het museum te schenken.

De schilder Adam Camerarius was in Groningen geboren en kwam na een actief schildersbestaan in Amsterdam in 1659 terug in zijn vaderstad. Hij was een goede schilder maar er bleef maar een klein oeuvre bewaard. Door een genereus gebaar van de Stichting J.B. Scholtenfonds kon het Groninger Museum een derde werk van deze schilder als langdurig bruikleen aan de collectie toevoegen: *Diana*, ca. 1650. De verwerving vormde de aanleiding voor een aparte tentoonstelling en bijbehorende publicatie, waardoor deze schilder meer bekendheid heeft gekregen.

In 1672 heeft Bernhard von Galen, bisschop van Munster enige weken lang geprobeerd de stad Groningen binnen te komen. Dat hem dat niet gelukt is, wordt elk jaar op 28 augustus met een groot feest, kermis en vuurwerk herdacht ('Bommen Berend'), maar van de beroemde vijand bezat het Groninger Museum tot nu toe geen portret. Het nu verworven portret (met steun van Vereniging van Vrienden Groninger Museum - Legaat Mevr. A.J. Arkema) is ongesigneerd, maar werd vrijwel zeker geschilderd door Jacob Quinchard uit Wezel. Op 22 februari 1666 kreeg deze

110 daler betaald voor het schilderen van twaalf kleine en zeven grote portretten van de bisschop. Het kleine portret is goed geschilderd. Al draagt de bisschop een zwart bisschopskruis op de borst, hij heeft bepaald geen pastorale uitstraling, hij was een echte vorst-bisschop. Het kan goed een van de portretten van 1666 zijn, want het haar van de bisschop is hier nog zwart. Overigens probeerde hij ook met zwart haar al eens in 1665 om oost en noord Nederland te veroveren. Hij kwam toen tot Winschoten, de Foxholster en de Punterbrug.

Het Groninger Museum heeft sinds 1902 een charmant portret van twee dames in Groninger dracht in een kamerinterieur. Het wordt vaak gebruikt als voorbeeld van de Groninger dracht rond 1800. Tot verrassing van het Museum kon een vergelijkbaar werk, een portret van een man met viool in dezelfde kamer, worden verworven. Bij het uitlijsten werd een aantekening gevonden die de naam van geportretteerde onthulde: Thomas Theodory, de zoon van de commissaris op het trekveer op Stroobos, die in Groningen buiten de Apoort woonde. Nader onderzoek doet vermoeden dat de kunstenaar gelijk gesteld kan worden aan de veerschipper Pieter Durks Moolenberg uit Buitenpost, maar zekerheid over deze identificatie ontbreekt nog.

Het in Groningen gemaakte zilver is een van de speerpunten in het kunstnijverheidsbeleid van het Groninger Museum. De verzameling heeft een behoorlijke omvang, zodat alleen nog bijzondere stukken voor verwerving in aanmerking komen. Lang stond de 17^e en 18^e eeuw centraal, een tijd die als bloeiperiode wordt gezien. De laatste vijftienvintig jaar is de 19^e eeuw in beeld gekomen. Deze eeuw is niet minder interessant. De Groninger zilversmeden pasten zich aan bij de nieuwe smaken en maakten voor de welvarende elite mooie stukken.

Onlangs werd een mooi stuk aangeboden: een koffiekkan op komfoor uit 1842, die typisch genoemd kan worden voor de Biedermeier periode. Het stel is in een uitstekende conditie en gemaakt door Nanno Folmer, die de prestigieuze zaak van zijn schoonvader Hendrik Willem van Giffen had overgenomen en zo in een meer dan honderd jaar oude familietraditie stond. Met bolle ribben een weinig plomp vergeleken met de koffiekkan op komfoor van zijn schoonvader uit 1829 (GM inv.nr. 1980-520). Maar daardoor wel modern voor 1842. Het museum heeft een tabakspot met vergelijkbare brede ribben uit 1844 van zilversmid Reindert Scheltens (GM inv.nr. 1956-64). Leuk detail op de koffiekkan 1842 is een miniatuur zwaan. Er is een chocoladekan van zilversmid De Ridder in de collectie met een vergelijkbaar zwaantje op het deksel. (GM inv.nr. 1985-73). Kortom de koffiekkan op komfoor uit 1842 versterkt het beeld van de 19^e eeuw en documenteert bovendien de voortzetting van een belangrijk zilverbedrijf in de stad Groningen.

Lambertus Eylerts (1690-1745) studeerde rechten in Groningen en werd als opvolger van zijn vader de huisjurist van de Menkemaborg. Hij was zo redger in plaats van de borgheer. Het klokvormige 17 centimeter hoge glas (ca. 1735) is voorzien van zijn wapen en naam. Dergelijke gegraveerde glazen waren in de 18^e eeuw heel gebruikelijk, maar Groninger voorbeelden zijn zeldzaam. Glas is kwetsbaar en de voet van het glas moest eind 19de eeuw vervangen worden door een zilveren prothese. De redgerfamilies uit de 18^e eeuw konden een relatieve welvaart bereiken en het glas is daarvan een goed voorbeeld. Leden van deze familie waren doorgaans ook actief als predikant en het glas vererfde dan ook via verschillende predikanten naar de schenker die eveneens de voornaam Lambertus droeg.

DE PLOEG

De belangrijkste Ploegaanwinsten in 2004 komen zonder twijfel uit het legaat van Henk Alkema, de oudste zoon van Wobbe Alkema. Het aandeel uit zijn nalatenschap dat werd overgedragen aan Stichting De Ploeg omvat drie schilderijen uit de jaren twintig en vier schilderijen en een linoleumdruk uit de naoorlogse periode. Met de schilderijen *Compositie met drie witte cirkels* en *Compositie met twee verticalen, twee vierkanten, twee cirkels* uit respectievelijk 1927 en 1928 kan het Groninger Museum zo langzamerhand een zeer goed beeld geven Alkema's constructivistische werk, dat de periode 1922-1931 beslaat. Beide composities laten zien hoe Alkema zich niet alleen onafhankelijk opstelde ten opzichte van De Stijl, maar ook van de kunstenaars rond de opeenvolgende Vlaamse tijdschriften *Het Overzicht* en *De Driehoek*. Een interessant accent binnen het legaat vormt het *Zelfportret* uit 1924, dat aantoont dat Alkema in uitzonderlijke gevallen afweek van het pad der abstractie. Hoewel het in technisch opzicht achter blijft bij vergelijkbare portretten van Groninger collega's uit die jaren, verraadt het veel van de psychologie van de kunstenaar die in ascese en abstractie zijn overtuiging had gevonden. Van de naoorlogse schilderijen overtuigt vooral de op het surrealisme georiënteerde compositie uit 1949. Dit werk is gemaakt in de periode waarin Alkema, na een impasse van zo'n vijftien jaar, vanaf 1947 weer was begonnen met schilderen. De aan het surrealisme ontleende,

figuratieve vormtaal verdwijnt spoedig uit zijn werk, waarna hij zich gedurende opeenvolgende fasen concentreert op verschillende vormen van abstractie.

Met gelden uit het Alkema fonds, dat is ondergebracht bij Stichting De Ploeg, konden in 2004 bovendien de brieven van Wobbe Alkema aan Carel Willink, alsmede een houtdruk van zijn hand worden verworven uit Willinks nalatenschap. De acht brieven, zeven uit de periode 1924-1926 en één uit 1960, geven veel tot nog toe onbekende informatie over Alkema's kunstenaarschap, zijn werk en zijn betrokkenheid bij De Ploeg. Bij de brievencollectie behoren acht meegezonden foto's van schilderijen met exacte dateringen. Het materiaal is aan grondig onderzoek onderworpen.

Van Hendrik Werkman verwierf het museum in 2004 de tekening *Twee Sleepbootjes*. Evenals de in 2000 door het museum verworven tekening *Treinemplacement* is deze met behulp van een houtje en drukinkt vervaardigd. De techniek leende zich uitstekend voor de naïef-primitivistische effecten die Werkman nastreefde in veel van zijn werk. *Twee Sleepbootjes* is waarschijnlijk gemaakt rond 1930 en laat goed zien hoe Werkman ook in zijn tekenkunst experimenteerde met onconventionele technieken en materialen uit zijn drukkerij. Deze aanwinst wordt uitgebreid besproken door Alma Burema in het door Stichting De Ploeg en het Groninger Museum uitgegeven *Ploeg Jaarboek 2004*.

HEDEENDAAGSE KUNST

Van Maarten Baas (Arnsberg, 1978), de jongste deelnemer aan de *Nocturnal Emissions*, werd een grote aankoop gedaan. Baas studeerde af aan de Design Academy in Eindhoven met een opmerkelijk project genaamd *Smoke*. Hiervoor stak hij meubels in brand en bluste ze op het moment dat de buitenkant geheel was verkoold. Vervolgens behandelde hij de meubels met transparante epoxy, waardoor ze voldoende stevigheid en duurzaamheid kregen om opnieuw te worden gebruikt. Dit project trok internationaal de aandacht. Het werd in 2003 gepresenteerd tijdens de internationale Salone del Mobile in Milaan, en de toonaangevende designwinkel Moss in New York gaf Baas opdracht om een aantal twintigste-eeuwse designklassiekers, van onder meer Rietveld, Noguchi en Sottsass, op dezelfde wijze te bewerken. "Oneerbiedigheid is een vereiste voor de jeugd," schreef de *Washington Post* hierover: "elke generatie probeert los te breken van het verleden, maar slechts weinig jonge ontwerpers zijn brutaal genoeg om hun cultuur te vernietigen in een poging hem te verbeteren." Maar zijn de meubels wel vernietigd? Ze zijn immers nog bruikbaar, al is hun uiterlijk radicaal veranderd. Op verzoek van het Groninger Museum 'behandelde' Baas een aantal meubels uit de collectie. Deze voornamelijk laat negentiende-eeuwse meubels stonden in het museum al jaren bekend als depotdochters: vanwege hun zeer beperkte cultuurhistorische waarde werden ze nooit getoond en van elk type worden betere exemplaren bewaard. Dankzij de transformatie door Maarten Baas zijn deze zes stukken (een piano, een linnenkast, een ladenkast, een fauteuil, een toilettafeltje en een slee) nu weer museumstukken geworden.

Van een andere deelnemer aan *Nocturnal Emissions* werd een werk gekocht: het tweedelige fotowerk *Warriors* van Anthony Goicolea (Verenigde Staten, 1971). Goicolea maakt eigenlijk steeds weer zelfportretten; grote verhalende foto's waarin hij zelf als was hij een soort gedigitaliseerde meerling alle rollen speelt. Het zijn scènes die voornamelijk de kindertijd tot thema hebben, maar die de gebruikelijke nostalgie ver achter zich laten. Goicolea weet genadeloos de wreedheid bloot te leggen die ook in kinderen kan schuilen, maar die voornamelijk met de wereld van de volwassenen wordt geassocieerd.

Van Studio Job werden twee werken aangekocht die zich al langer als bruikleen in het museum bevonden: *Oil Lamp* en *Globe*. Ze horen tot dezelfde serie als de eerder aangekochte *Candleman* (2002). In het kader van het stipendium werden de drie meubels van de serie *Rock Furniture* verworven. Het zijn de eerste 'echte' meubels die het museum van Job verwerft. Wat moet het publiek verwachten van een ontwerper die zelf ooit zei dat aan het begin van het industriële tijdperk iedereen nog wel behoefte had aan een stoel, maar dat die behoefte nu toch wel behoorlijk vervuld lijkt, en daarmee de noodzaak vervalt om nog een nieuwe stoel te maken? Bij nadere bestudering blijken de stoelen als een soort archetypen van de geschiedenis van het design te verwijzen naar drie verschillende stijlperiodes: Louis XVI, een soort modernistisch minimalisme en Pop. Ze zijn vervaardigd van een atypisch materiaal, gepolijst aluminium en vallen ook op dankzij de rotsachtige kristalstructuur.

Van de andere stipendiumkunstenaars, het fotografenduo Anuschka Blommers en Niels Schumm, was het stipendium in 2003 in goed overleg opgeschort. In 2004 zijn aangekocht: de hele serie

van negen foto's van *Class of 1998* (portretten van een nieuwe lichting fotomodellen van een Londens bureau) en een keuze uit twee series die zij in Griekenland hebben gefotografeerd. Het gaat om een serie foto's van meisjes in Griekenland die via een modellenschool proberen (meestal tevergeefs) om carrière te maken (*Miss Cristies*); en om een serie van op het eerste gezicht romantische natuurfoto's van 'lege' stranden in Griekenland, waar zich op het tweede gezicht tussen de kiezelstenen de overblijfselen van nachtelijke tienerfeestjes blijken te bevinden (*Porn*). Tot de hoogtepunten uit de tentoonstelling van Marc Newson behoorden ongetwijfeld de aluminium meubelen. Deze waren echter zo zeldzaam en prijzig, dat zij helaas financieel buiten het bereik van het museum blijven. Uit de tentoonstelling zijn wel een aantal andere meubels en vazen van Newson gekocht.

De Memphis-collectie werd uitgebreid met een aantal stukken uit de beginjaren van dit collectie; drie glazen objecten van Ettore Sottsass en een bijzettafeltje en een lamp van Michele de Lucchi.

COLLECTIES

DEPOTSITUATIE

In 2003 werd er een projectgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van gemeente, provincie en Groninger Museum, in het leven geroepen om een structurele oplossing te zoeken voor de depotproblematiek van het museum.

Verschillende opties werden in samenwerking met het Instituut Collectie Nederland bestudeerd. Van zowel nieuwbouw als de verbouw van bestaande panden werd de praktische en financiële uitvoerbaarheid bekeken.

Het uiteindelijke advies/rapport van de projectgroep heeft op 30 september 2004 geresulteerd in de aankoop van een pand met een vloeroppervlak van 6000 m² in de nabijheid van Groningen. Het grootste deel hiervan zal vanaf eind 2005 plaats gaan bieden aan de collectie van het Groninger Museum. Zo'n 1000 m² zal worden verhuurd aan derden.

De gemeente en de provincie Groningen dragen de kosten die gemoeid zijn met de aanschaf en de verbouw van het genoemde pand. Het museum en de gemeente nemen de exploitatiekosten voor hun rekening.

Gedetailleerde plannen voor de verbouw van dit pand zijn in samenwerking met de projectontwikkelaar BAM Noord tot stand gekomen. Voor de beveiliging- en klimaatinstallaties is advies ingewonnen van externe adviseurs.

De inrichting van het nieuwe depot wordt mogelijk gemaakt door substantiële bijdragen van het VSB-fonds en het J.B. Scholtenfonds

BRUIKLENEN

Het aantal objecten dat in 2004 in bruikleen is gegeven aan binnen- en buitenlandse musea is ten opzichte van 2003 iets gedaald. Er zijn minder aanvragen ontvangen en het Groninger Museum is selectiever geworden in het toekennen van bruiklenen. De stijgende transport- en verzekeringskosten zullen ongetwijfeld van invloed zijn geweest op deze daling.

Desondanks heeft het Groninger Museum doormiddel van objecten uit de collectie ook in 2004 weer een bijdrage geleverd aan vele interessante en uitzonderlijke tentoonstellingen.

Zo werd op verzoek van de architect/kunstenaar in het Nationaal Museum te Poznan in Polen vrijwel een gehele tentoonstelling ingericht met objecten van Alessandro Mendini uit de collectie van het Groninger Museum.

De creaties van Viktor & Rolf mogen zich sinds de grote solo tentoonstelling in Musée de la mode et du textile te Parijs, op een grote internationale belangstelling verheugen. Er werden outfits aan musea in Tokyo, Kyoto en Sao Paulo uitgeleend.

De Ploeg en de collectie 17de eeuwse schilderijen blijken, evenals in voorgaande jaren, vooral bij Nederlandse musea, in de belangstelling te staan.

Opvallend was in 2004 de Duitse belangstelling voor objecten uit onze collectie archeologie.

Uiteraard werden ook in 2004 de diverse borgen en musea in de regio weer ruimschoots bedient uit de collectie van het Groninger Museum.

LIJST VAN AANWINSTEN

AQUARELLEN

GEORGE MARTENS

Hilde Idema, 1925, aquarelverf op papier, 30 x 22,5 cm

bruikleen Stichting De Ploeg

2004.0036

P. MOOLENBERGH

Thomas Theodory, 1803, inkt, aquarelverf op papier, 43,1 x 35,7 cm (beeldmaat)

aankoop

2004.0002

ARCHEOLOGISCHE OBJECTEN

urn met crematieresten, 5e eeuw, Angelsaksisch aardewerk, 20,5 x 20,5 cm
schenking familie H.J. van Wissen, Groningen
2004.0093

BEELDHOUWWERKEN

ALESSANDRO MENDINI

Tête géante, 2002, glasvezel, polyester, acrylverf, 390 x 210 cm
bruikleen van Atelier Mendini, Milaan (Italië)
2004.0031

STUDIO JOB

Globe, 2002, 60 x 105 x 80 cm
Oil Lamp, 2002, 180 x 50 cm
2002, gepatineerd brons
aankoop
2004.0070 en 2004.0071

DOCUMENTATIE

uitnodigingen voor tentoonstellingen e.d. aan Theo van Baaren en Gertrude Pape (35 stuks)
schenking Dick Leutscher
2004.0024

brieven van Wobbe Alkema aan Carel Willink (8 stuks, met bijlagen), 1924-1960
bruikleen Stichting De Ploeg
2004.0019

liederen van Alex de Haas, opgestuurd naar George Martens (4 stuks), ca. 1931
bruikleen Stichting De Ploeg
2004.0021

FOTO'S

ANUSCHKA BLOMMERS & NIELS SCHUMM

Class of 1998, 1998

serie van negen foto's (jonge modellen van Engels modellenbureau, resp. Sara Daykin, Lucy Bury, Ciara, Lucy Bower, Ruth Papworth, Michelle Hicks, Christey Foley, Laura Garret, Susan Crozier)
fotografie, elk 59,5 x 47
aankoop (stipendium)
2004.0095.A t/m 2004.0095.I

Porn I, II en III,

serie van drie foto's,
fotografie, elk 150 x 188,5 cm
aankoop (stipendium)
2004.0096.A t/m 2004.0096.C

Miss Christie's Models School,

serie van vier foto's (modellen van een Grieks modellenbureau, resp. Catherina, Fanny, Maroula, Nina)
fotografie, elk 125 x 100 cm
aankoop (stipendium)
2004.0097.A t/m 2004.0097.D

ANTHONY GOICOLEA

Warriors, 2001, zwartwitfoto, 71 x 620 cm

aankoop

2004.0094

ERWIN OLAF

serie van 6 foto's gemaakt voor jaarverslag van een bedrijf, 1996, 27,5 x 27,5 cm (beeldmaat)

schenking Menzis

2004.0056

GLAS

klokvormige kelk op steel met bol, gegraveerd met familiewapen Eylerst, hoogte 17 cm

kelk: 1740, glas, diameter 8 cm, voet (niet origineel): ca. 1871-1896, zilver en hout, diameter 7,6 cm

schenking dr Lambertus Okken, Bilthoven

2004.0055

GRAFISCHE VORMGEVING**RUUD VAN EMPEL**

affiche voor *One night stand*, 2004, drukwerk, 3 formaten: 61 x 42, 71 x 50, 102 x 70 cm

affiche voor film *The last victory*, 2003, fotoprint, 100 x 70 cm

schenking Ruud van Empel

2004.0043, 2004.0058

RUUD MENGE (ontwerper), **GRONINGER MUSEUM** (opdrachtgever)

drukwerk t.b.v. tentoonstellingen, 2004:

Pioniers van het Vlaams expressionisme: Van den Berghe, Permeke, De Smet
Marc Newson

Nachtelijke uitspattingen

In dienst van Diaghilev

uitnodigingen, affiches, e.d., diverse afmetingen

2004.0037, 2004.0038, 2004.0051, 2004.0068

drukwerk t.b.v. het Groninger Museum:

- uitnodiging personeelsfeest 10-jarig jubileum

- plastic tas met opdruk Groninger Museum

2004.0052, 2004.0059

JAN VAN TOORN

6 elpeehoezen

schenking Jan van Toorn

2004.0040

HENDRIK NICOLAAS WERKMAN

briefpapier De Ploeg, z.j., inkt op papier, 27,7 x 21,8 cm

schenking D. vd Zee

2004.0034

MEUBILAIR**STUDIO JOB**

Rock Furniture, Chair, 2004, aluminium

Rock Furniture, Sofa, 2004, aluminium

Rock Furniture, Long Chair, 2004, aluminium

aankoop

MARC NEWSON

Sine chair, 1988, aluminium, textiel, 77 x 39 x 50 cm
Wood chair, 1988, berkenhout, 70 x 83 x 103
Felt chair (groen), 1989, aluminium, vilt, 80 x 65 x 100 cm
Orgone lounge, 1989, glasvezel, 45 x 75 x 175 cm
Felt chair (geel), 1989, aluminium, vilt, 80 x 65 x 100 cm
Gluon chair & Gluon pouf, 1993, staal, leer, polyurethaan
aankoop
2004.0044, 2004.0046 t/m 2004.0050

MUNTEN EN PENNINGEN

Goorechter, 1992, nikkel, diameter 3 cm (2 ex.)
schenking Jan C. van der Wis, Groningen
2004.0025, 2004.0026

gedenkenpenning 375 jaar Rijksuniversiteit Groningen, 1989, zilver, diameter 3 cm, 12 gram
aankoop
2004.0029

Muntset Nederland 1988, 1988, nikkel, koper
schenking Numismatische Kring Groningen
2004.0027

OOSTERSE KERAMIEK

6 koppen en schotels, 1725-1749, China
2 Imari schoteltjes, 1700-1724, Japan
2 Chinees Mandarijn schoteltjes, 1750-1774, China
schotel met 2 houders, 1700-1724, China
3 Imari chocoladekoppen met 2 schotels en een deksel, 1700-1724, Japan
Imari chocoladekop, 1700-1724, Japan
Imari schotel, 1700-1724, Japan
2 schoteltjes, imitatie Kakiemon, 1700-1749, Japan
Imari kopje, 1725-1749, Japan
Batavia bruin kopje, 1725-1749, China
3 kopjes en 5 schoteltjes, China
Amsterdams bont kom, 1725-1749, China
bekervaas, 1680-1699, Japan
legaat mevr. C.U. de Muinck-Keizer
2004.0005 t/m 2004.0017

9-delig hors d'oeuvre stel met familiewapen Sichterman, 18^e eeuw
Chinees porselein, gepolychromeerd, diameter middenstuk 18, driehoekstukken 15, ronde
stukken 13 cm
legaat dhr mr E. Benthem de Grave, Hilversum
2004.0067

PRENTEN

WOBBE ALKEMA

Compositie, 1924, 19,4 x 11,2 cm (beeldmaat)
Compositie, 1961/1978, 22 x 30,2 cm (beeldmaat)
linoleum blokdruk, inkt op papier
bruikleen Stichting De Ploeg
2004.0018, 2004.0079

JAN ALTINK

Groninger landschap, ca. 1925, ets, inkt op papier, 25,9 x 21,8 cm (beeldmaat)
aankoop
2004.0023

SCHILDERIJEN**WOBBE ALKEMA**

Zelfportret, 1924
olieverf op doek, 40 x 30 cm
Compositie met drie witte circels, 1927
olieverf op doek, 58 x 42 cm
Compositie met twee verticalen, twee vierkanten, twee circels, 1928
olieverf op doek, 36 x 30,5 cm
Compositie VII "49, 1949
tempera op paneel, 40,5 x 41,5 cm
Compositie 57-8, 1957
tempera op hardboard, 52,5 x 52 cm
Compositie 58-11, 1958
tempera op hardboard, 55 x 61 cm
Compositie 60/21, 1960
tempera op hardboard, 59 x 75 cm
bruikleen Stichting De Ploeg
2004.0072 t/m 2004.0078

ADAM CAMERARIUS

Diana, ca. 1645-1660, olieverf op doek, 108,5 x 90 cm (dagmaat)
bruikleen J.B. Scholtenfonds te Groningen
2004.0039

FRIEDRICH LUDWIG HAUCK

Jakob Boreel van Haersma en Anna Henriette van Swinderen
1786, olieverf op doek, 59 x 50 cm (dagmaten)
aankoop
2004.0092.A-B

ANTON KOSTER

Koeien bij een boerenerf, 46,1 x 60,7 cm (paneel)
Watermolen, 41,5 x 46 cm
ca. 1789-1840, olieverf op paneel
aankoop
2004.0004, 2004.0020

JACOB QUINCHARDT (toegeschreven aan)

Bommen Berend (Christoph Bernhard von Galen), ca. 1664-1680, olieverf op doek, 72,5 x 64 cm
bruikleen Vereniging van Vrienden van het Groninger Museum (legaat mevr. A.J. Arkema)
2004.0032

TEKENINGEN**DORA ALKEMA**

Zonder titel (Spinneweb), 1984, olieverf op papier, 21,5 x 30,6 cm
schenking D. Leutscher en J. T. Leutscher-Hazelhoff
2004.0033

JAN ALTINK?; JAN WIEGERS?

Portret van een man/Jan Wiegers?, ca. 1925, potlood op papier, 20,8 x 16,6 cm
aankoop

2004.0041

THEO VAN BAAREN

Antonius schetsboek, 1983, papiercollage met tekst, 25 x 20,5 cm

schenking Dick Leutscher

2004.0035

ERIK VAN LIESHOUT

Till death do us apart, 2002, gemengde techniek op papier (37 bladen), diverse afmetingen

bruikleen Kees van Twist

2004.0028

JEAN-MARC VAN TOL

tekening geïnspireerd door chinese schotel uit collectie Groninger Museum, 2004

viltstift op papier, 21 x 29,7 cm

schenking Jean-Marc van Tol

2004.0001

HENDRIK NICOLAAS WERKMAN

Twee sleepbootjes, 1930, inkt op papier, 42 x 35,2 cm

aankoop

2004.0022

VORMGEVING

AARDEWERKFABRIEK ADCO

vaas *Diabolo*, ca. 1920, aardewerk, hoogte 35,5, diameter 22 cm

schenking familie H.J. van Wissen, Groningen

2004.0045

WOBBE ALKEMA

broche, ca. 1922, hout, diameter 5,2 cm

schenking familie Alkema

2004.0003

MAARTEN BAAS

Smoke empire ladenkast, 150 x 96 x 53 cm

Smoke piano, 119,5 x 129 x 54,5 cm

Smoke bakslede, 85,5 x 114 x 67 cm

Smoke linnenkast, 222,5 x 170,5 x 60,5 cm

Smoke Queen Anne toilettafel, 74 x 79 x 52,5 cm

Smoke fauteuil, 116,5 x 66 x 82 cm

2004, meubelstukken getransformeerd tot kunstwerken, verkoold hout, epoxy hars

aankoop

2004.0086 t/m 2004.0091

MICHELE DE LUCCHI

bijzettafeltje *Flamingo*, 1984, hout, kunststof, laminaat, 91 x 35 x 45,5 cm

lamp *Oceanic*, 1982, hout, metaal, 74 x 12 x 92 cm

aankoop

2004.0084, 2004.0085

ALESSANDRO MENDINI

vaas *Alessandro Harlequin*, 2004, keramiek, 110 x 29 x 26,5 cm

aankoop

2004.0069

MARC NEWSON

- zaklamp *Apollo torch*, 1997

kunststof, 25,5 x 7 cm

- *Progetto ogette*

witte, groene en blauwe vaas, glas, 32,5 x 17,5 cm

- druiprek *Dish doctor dishrack*, 1997

kunststof, 10 x 39,5 x 46,5 cm

- *Idée*,

17 bekertjes en 10 T-shirts (ontwerp Tokyo Designer's Block)

keramiek, katoen, 8 x 7,2 cm, 5,2 x 5,1 cm, L

- deurstopper *Rock*, 1997

kunststof, 12 x 23 x 15 cm

- klerhanger *Hercules*, 1997

kunststof, 14 x 44,5 x 7,5 cm

- sjabloonset *Numbers and letters*, 2002 (i.s.m. Richard Allan)

kunststof, 5,2 x 43,2 x 10,2 cm per doosje

aankoop

2004.0060 t/m 2004.0066

ETTORE SOTTASS

fruitschaal *Sol*, 26 x 30 cm

vaas *Mizar*, 37 x 32 cm

vaas *Sirio*, 36,5 x 16,5 cm

1982, glas

aankoop

2004.0081 t/m 2004.0083

FRANK STELLA

maquette *Groninger Museum met het niet uitgevoerde Stella-paviljoen*, 1990

kunststof, 14,8 x 30,4 x 13,6 cm

schenking Wolters Arch. AvN, Haren

2004.0057

ZILVERWERK

knipmes met pistoolheft, ca. 1780-1800, zilver, ijzer, 1,2 x 8,3 x 15,3 cm

aankoop

2004.0030

Oving, juwelier e.a.

12 naamplaatjes afkomstig van portretlijsten

zilver, 2,7 x 11,1 cm (maximaal) per stuk

bruikleen Gemeente Groningen

2004.0080.A-L

NANNO FOLMER

koffiekan met komfoor, 1842, zilver, 39 x 29 x 15,5 cm

aankoop

2004.0042

PUBLIEKSACTIVITEITEN

In het jaar 2004 heeft de afdeling Publieksactiviteiten in totaal 19.025 bezoekers gegenereerd. De publieksactiviteiten stonden vooral in het teken van de tentoonstellingen 'Het Russische Landschap', 'Pioniers van het Vlaams Expressionisme', 'Marc Newson', en natuurlijk 'In dienst van Diaghilev'.

TENTOONSTELLINGSOPENINGEN: 2.400 BEZOEKERS

De minister van Cultuur van Vlaanderen sprak het openingswoord op de tentoonstelling 'Pioniers van het Vlaams Expressionisme', de heer Hozee, directeur van het Museum voor Schone Kunsten te Gent, verzorgde een inhoudelijke inleiding.

Voor de opening van de tentoonstelling 'Marc Newson' waren naast relaties van het Museum met name Nederlandse vormgevers en ontwerpers benaderd; ook was een belangrijk deel van de (internationale) relaties van Marc Newson aanwezig. Met een aantal relaties van het Museum en Marc Newson werd de opening besloten met een 'late souper' op een externe locatie.

Een besloten diner in het Museumrestaurant met (een aantal) kunstenaars van de tentoonstelling 'Nachtelijke Uitspattingen / Nocturnal Emissions' en genodigden uit het 'cultureel netwerk' van het Groninger Museum vormde de opening van deze najaarstentoonstelling.

De laatste opening van het jaar was tevens de grootste: bijna 1500 gasten waren aanwezig bij de opening van 'In dienst van Diaghilev', die bestond uit een wereldpremière van de opera De Tsarenbruid door Kirov Opera in Martiniplaza en de bezichtiging van de tentoonstelling in het Museum. Op beide locaties was een buffet aanwezig; het vervoer was geregeld via een zeer uitgebreide Valet Parking Service en luxe touringcars.

Voor de gasten, waaronder veel (internationale) relaties uit de wereld van theater, dans, muziek en beeldende kunst, gold de dress code black tie, waardoor het bijzondere en feestelijke van deze opening extra werd benadrukt.

De opening was tevens het startschot van het Diaghilev Festival (januari 2005) en was een groot succes.

EVENEMENTEN: 2.900 BEZOEKERS

Bij de tentoonstelling 'Het Russische landschap' is een uitgebreid activiteitenprogramma georganiseerd, waar mogelijk en wenselijk in samenwerking met diverse (culturele) instellingen in de stad. Het programma bestond o.a. uit lezingen en colleges, concerten en theatervoorstellingen, literaire bijeenkomsten en een filmprogramma in Filmtheater Images. Aan dit programma werd meegewerkt door toneelgezelschap 't Barre Land, Henk van Ulsen, Henk van Os, Orlando Figes, het Viotta Ensemble, Nelleke Noordervliet, Ilja Leonard Pfeijffer en anderen.

In 2004 werden tevens activiteiten georganiseerd bij andere tentoonstellingen, zoals een 'Ploegdag' met allerlei activiteiten bij 'Pioniers van het Vlaams Expressionisme' en een lezingenmiddag met boekpresentatie bij de tentoonstelling 'Keerpunt. Een keuze uit het aankoopbeleid van Jos de Gruyter'.

Daarnaast zijn diverse andere activiteiten en ontvangsten georganiseerd en was het Museum onderdeel van bestaande manifestaties als het Peter de Grote Festival, het muziek- en theaterfestival Noorderzon, Muzikale Zomer en het Nationaal Museumweekend.

COMMERCIELE ONTVANGSTEN: 6.189 BEZOEKERS

In het jaar 2004 was het Groninger Museum 62 keer locatie voor een commerciële ontvangst. De ontvangsten tonen dit jaar een relatief groot aantal deelnemers per keer (gemiddeld 100 personen) en worden vooral georganiseerd door bedrijfsleven of overheid. In 2004 zijn er opvallend weinig particuliere opdrachtgevers.

RONDLEIDINGEN & ARRANGEMENTEN: 7.536 BEZOEKERS

De rondleidingen en arrangementen kennen een piek ten tijde van de tentoonstelling 'Het Russische Landschap'. Het onderwerp leende zich bij uitstek voor inhoudelijke uitleg op zaal. Bijna een vijfde van het totale aantal deelnemers is afkomstig uit het reguliere onderwijs. Bijna een derde van het totale aantal deelnemers maakte gebruik van een arrangement (rondleiding in combinatie met cateringmogelijkheden).

INFORMATIEBALIES

In 2004 is de aanscherping van de minimale beschikbaarheids afgerond: vanaf de 2^e helft van het jaar is iedere informatiebaliemedewerker minstens 2 dagdelen per 2 weken in het Museum werkzaam. Gewerkt wordt aan het ontwikkelen van passende trainingen ter verhoging van de professionaliteit. De uitvoering hiervan staat gepland in 2005.

PUBLIEKSREACTIES

Voor een correcte afhandeling van publieksreacties is een systeem ontwikkeld met als uitgangspunt dat iedere publieksreactie binnen 2 weken beantwoord wordt. Afhankelijk van de inhoud van de publieksreactie wordt gebruik gemaakt van standaardantwoordbrieven of van 'maatwerk'.

In 2004 zijn er 179 reacties geweest; ongeveer een derde daarvan hebben betrekking op 'Het Russische Landschap', met als belangrijkste onderwerpen de bijschriften (28), de audiotour (15) en positieve reacties (11).

Over het hele jaar genomen zijn de belangrijkste onderwerpen van de publieksreacties: de presentatie van tentoonstellingen, de audiotour, de informatievoorziening op/bij tentoonstellingen en de positieve reacties.

EDUCATIE EN PUBLIEKSINFORMATIE

PUBLIEKSINFORMATIE

In dit jaar verschenen museummagazines bij de tentoonstellingen *Marc Newson / Vlaams Expressionisme* (dubbelnummer); *Nachtelijke Uitspattingen* en *In dienst van Diaghilev* (met extra oplage van 75.000 ex.) Voor het magazine werd een redactieraad ingesteld, die twee maal bijeenkwam, in maart en oktober.

Audiotours werden gemaakt bij de tentoonstellingen *Marc Newson* (ingesproken door hemzelf, met Nederlandse vertaling), *Vlaams Expressionisme*, *Keerpunt* en *In Dienst van Diaghilev*. Naast de audiotours werd vanaf september, het systeem van multimediatours ingevoerd. Met behulp van een handcomputer kan de gebruiker richten op signs, die op bepaalde plekken in het museum zijn aangebracht, waarna direct de toepasselijke informatie in beeld verschijnt. In de multimediatour wordt, naast gesproken informatie in Nederlands, Engels of Duits, extra beeldinformatie gegeven, variërend van afbeeldingen tot animaties en filmpjes. Als eerste werd een multimediatour over de architectuur van het museum ingevoerd, gevolgd, in december, door de kindertour Art trek (opvolger van het ontdekkingsvestje Vestini) en een tour bij de tentoonstelling *In dienst van Diaghilev*. Vooral de mogelijkheid muziek te horen en films te zien van de balletten van Diaghilev, in aansluiting op de tentoonstelling, werd door de gebruikers hoog gewaardeerd. De multimediatour bij Diaghilev is voor een belangrijk deel ontwikkeld door stagiaire Marijn Dulfer. Stijn Hooijer verzorgde de invoer van de gegevens van alle tours.

De digitale nieuwsbrief no 25 t/m no 34 werd met regelmatige tussenpozen verzonden naar de abonnees (per 31 december: 2128).

VOORTGEZET ONDERWIJS

Op twee scholen in Groningen, het Praediniusgymnasium en het Werkmancollege, werden in het voorjaar workshops *Arturism* met gebruikmaking van het virtuele museum verzorgd door Lotte Kleijssen en kunstenaar Nissim Men. Op 13 mei werd een bijeenkomst georganiseerd in het museum met de landelijke participanten in de educatieve virtuele wereld.

Het digitale project *Artogather* voor vmbo, in samenwerking met het Noorderpoortcollege en Biblionet, werd voltooid. Op 30 september organiseerde Biblionet een presentatie voor pers en betrokkenen in het museum. Biblionet verzorgde tevens diverse publicaties in vakbladen. Het project ontving in december een gedeelde eerste prijs voor innovatieve bibliotheekprojecten.

Voor het vmbo ontwikkelde het museum het project *Kunst in Bedrijf*: een reeks kijk- en opdrachtkaarten, waarbij het gebouw en de collecties gekoppeld worden aan beroepen in het museum. Op deze wijze wordt aangesloten bij de belangstelling van de leerlingen, die met deze kaarten zelfstandig het museum leren kennen. Het pakket is uitgetest in de maanden november en december en vanaf januari 2005 beschikbaar voor alle scholen.

Het museum werkte ook mee aan het architectuurproject *Spacesoup* van het Nederlands Architectuur Instituut in Rotterdam, in samenwerking met het Ivak Delfzijl, het Platform GRAS in Groningen en het Ommelander Lyceum in Appingedam.

Bij *Het Russische Landschap* en *Marc Newson* werden docenteninformatiebijeenkomsten gehouden, evenals bijeenkomsten voor leerlingambassadeurs. Bij deze tentoonstellingen werden kijkwijzers voor vmbo en havo/vwo gemaakt. Bij de kijkwijzer *Het Russische Landschap* werd de informatie over de geselecteerde schilderijen en de literaire context aantrekkelijk gemaakt door een quizvorm, waarin de eigen beleving van de leerlingen centraal stond. Na afloop kon elke leerling een persoonlijke uitslag lezen. Dit project werd ontwikkeld i.s.m. Liesbeth Demmer. Stagiaire Mathilde van der Horst Jansen ontwikkelde kijkwijzers bij de tentoonstelling *Marc Newson*. Tevens maakte zij een cdrom *Science fiction in het Groninger Museum*, gebaseerd op Newsons belangstelling voor science fiction films en de invloed op zijn ontwerpen. Op de cdrom staat lesmateriaal om zelf een science fiction film in de klas te maken.

Vanaf de zomer lag het accent op de uitvoerige workshops voor *In dienst van Diaghilev*. Projectmedewerkster Lotte Kleijssen maakte een ckv-aanbod, bestaande uit workshops op school (beeldend met studenten van Academie Minerva, dans met leerlingen van balletschool Wanda Kuiper en muziek met leerlingen van het conservatorium o.l.v. Marinus Verkuil en studenten van het KMC van de universiteit). Ter voorbereiding van de workshops en het museumbezoek werd een digitale lesbrieft ontwikkeld, met naast tekst en afbeeldingen muziek- en filmfragmenten. Deze lesbrieft wordt aangeboden op een speciale website www.educatie-groningermuseum.nl (technische realisatie door Carola de Poel). Aan deze site is ook een webzine gekoppeld, waarop leerlingen van het Jongeren Uit Buro en deelnemers aan de workshops hun ervaringen in tekst, beeld of geluid zetten. De dansworkshops werden inhoudelijk ontwikkeld en begeleid door stagiaire Marijn Dulfer. Voor de digitale lesbrieft werd materiaal verzameld door stagiaire Iris van der Weiden en werd samengewerkt met het Ivak in Delfzijl. Behalve de lesbrieft en de workshops op school, werden voor gebruik in het museum kijkwijzers voor vmbo en voor havo/vwo ontwikkeld.

SAMENWERKINGSVERBANDEN

Met Academie Minerva en het Noorderpoortcollege werd samengewerkt aan het project *De Ontmoeting*, een cursus die resulteerde in een fototentoonstelling en catalogus en lesbrieft (september 2004-januari 2005). Het centrale thema was de ontmoeting tussen cursisten afkomstig uit verschillende culturen en hun spreekwoorden en gezegdes met diverse interpretaties. Met Academie Minerva werd ook samengewerkt aan een afficheproject in de eerste week van november. De ontwerpen van de studenten werden op het einde van de week gepresenteerd in het museum en beoordeeld door een jury. Hieruit werden drie winnende ontwerpen gekozen: voor kindercursussen, het webzine en het Universiteitsmuseum. Het museum kreeg op 1 december de CKV topper award 2003 uitgereikt, een landelijke prijs van het CJP. Het museum scoorde hoog bij de diversiteit van scholen die van het museumaanbod gebruik maakten en bij de inhoudelijke kwaliteit van de programma's. In 2004 bezochten 5.247 leerlingen van 83 verschillende scholen het museum (tot 15 nov.).

KINDEREN EN BASISONDERWIJS

Voor het basisonderwijs werden, naast het reguliere aanbod, speciale programma's ontwikkeld bij de tentoonstellingen *Het Russische Landschap* en *In Dienst van Diaghilev*. In het voorjaar werden leerlingen van groep 5-6 ontvangen in het kader van het Focke-project, waarbij het museumgebouw als modern kasteel centraal stond.

Voor het aanbod bij *Diaghilev* ontwikkelde medewerkster Margot Ruyters, op basis van een idee van museumdocente Christien van der Cingel en choreografe Aglaya Koika, een programma met workshops dans en beeldend op school. In vijf uur beeldend en vijf uur dans werken de kinderen onder begeleiding van museumdocenten toe naar een presentatie/voorstelling, met als thema het Russische sprookje van de Vuurvogel. De workshops dans werden inhoudelijk uitgewerkt door stagiaire Marijn Dulfer. In het museum werd door een groep museumdocenten een programma ontwikkeld met tentoonstellingsbezoek en kinderatelier, dat voor de gelegenheid ingericht was in de stijl van *Diaghilev*. Voor dit arbeidsintensieve project werden zes tijdelijk museumdocenten beeldend aangenomen: Jessica Bakker, Liesbeth Demmer, Joyce Huisman, Diane Lubbers, Yoeri Meessen en Iris van der Weiden. Zij werken samen met het team vaste museumdocenten bestaande uit Christien van der Cingel, Annet Cupédo, Geertje de Groot, Aafke Holman, Barbara

Janssen, Grietineke Lier, Tine Rinds, Jelle van Veen en Inge van der Veen. Voor dans werden als tijdelijk museumdocenten aangenomen Bibi Bakker, Irene Dirks, Merlijne Jaspers, Lotte Meijerink, Bente de Weerd, Nicole Zonderman.onder inhoudelijke begeleiding van Marijn Dulfer.
Aantal basisschoolleerlingen: 1.604 (tot 15 nov.).

Projectmedewerkster Geertje de Groot deed onderzoek naar de aansluiting van de door haar ontwikkelde Ploegcdrom bij de kerndoelen in het basisonderwijs, met subsidie van de Mondriaanstichting. Op basis van de uitslag werd subsidie verkregen voor een tweede cdrom, met financiële steun van het VSB fonds en de Mondriaanstichting, bestemd voor de doelgroep 4 t/m 8 jaar. Op deze manier kon het museum een doorgaande leerlijn maken, waarmee kinderen in het basisonderwijs in het kader van cultureel erfgoed, twee maal te maken krijgen met de Ploeg, gevolgd door museumbezoek. Bij deze cdrom ligt het accent op de voor de kinderen herkenbare seizoenen met karakteristieke feesten (St. Maarten, Sinterklaas) en de hierbij horende werken van Ploegkunstenaars. De animaties werden evenals bij de eerste cd gemaakt door Douwe Bloot, de technische realisatie lag in handen van Carola de Poel.

Bij *Het Russische Landschap* werd een kindercursus georganiseerd.

In samenwerking met Keramiekatelier Krullebaar werden twee succesvolle workshops keramiek verzorgd: een over het gezonken porselein van het VOC schip De Geldermalsen (voorjaar, herfst) en een over de postmoderne keramiek (herfst). De deelnemende kinderen maakten zelf fantasiedieren van porselein en beschilderde theekopjes, die vervolgens geglazuurd en gebakken werden. Op een feestelijke terugkomdag konden de kinderen de producten in ontvangst nemen. Het museum presenteerde educatief materiaal op een informatiemarkt in Groningen (14 april) en tijdens het Noorderzon festival (augustus)

Met het Universiteitsmuseum, Natuurmuseum en Scheepvaartmuseum werd gesproken over een educatief kwartier: een gezamenlijke werving van scholen van buiten de stad (vier musea op loopsafstand, gezamenlijk vervoer).

In het kader van het kindervinterfestival werd i.s.m. het Grand Theatre een voorstelling voor kinderen in de leeftijd van 2-5 jaar georganiseerd op 30 december: Lindai Boogerman met zzZOEFF.

Met het Natuurmuseum werd in de vakantieperiodes de kinderkrant *Flauwekul* uitgegeven, met als thema's Dromen (winter), Vervoer(voorjaar), Verzamelen (zomer) en Dans (winter).

De coördinator educatie hield diverse inleidingen in en buiten het museum, voor verschillende doelgroepen en nationaliteiten, evenals inleidingen op nieuwe tentoonstellingen voor museummedewerkers.

INFORMATIECENTRUM

BIBLIOTHEEK

De retrospectieve invoer van boeken is in 2004 weer een stap verder, alle titels staan in de computer. Gestart is met de retrospectieve invoer van artikelen en de registratie van de oude collectie tijdschriften.

Aantal ingevoerde records 2004: 2.760. Totaal 38.512

BEELDARCHIEF

Marten de Leeuw is doorgegaan met het digitaal fotograferen van de werken op papier ten behoeve van registratie in Adlib Museum. Medewerkers van het museum (conservatoren, pr en educatie) en derden worden met grote regelmaat voorzien van digitale afbeeldingen. De afbeeldingen van de topstukken uit de collectie worden in hoge resolutie op cd-rom of dvd bewaard. Het uitlenen en verkopen van grootbeelddia's wordt steeds meer vervangen door digitale afbeeldingen.

Marten de Leeuw heeft aan de Fotovakschool te Apeldoorn de basisopleiding fotografie afgerond.

COLLECTIEREGISTRATIE

Dit jaar is gestart met een uitgebreide invoer van gegevens. In tegenstelling tot voorgaande jaren worden alle beschikbare gegevens gecontroleerd en ingevoerd. Het aantal ingevoerde objecten is

daardoor lager dan voorgaande jaren.

Aantal ingevoerde objecten: 3.483. Totaal 24.475

De Melkertbaan van Kees van Sinderen is in dit verslagjaar omgezet in een vaste aanstelling.

DIGITALE INFORMATIEVOORZIENING

De website van het Groninger Museum is uitgeroepen tot een van de beste museum websites van Nederland. De websitetest is uitgevoerd door het tijdschrift *Informatie Professional* (jrg. 8, nr. 9 september 2004). De toegankelijkheid, gebruikersondersteuning en dienstverlening wordt geprezen. Om ook in de toekomst de topositie te behouden is besloten om de site te vernieuwen. Het content management systeem (cms), het gedeelte waar de wijzigingen worden ingevoerd, is vervangen. Het oude cms voldeed niet meer aan de eisen van de tijd. Het nieuwe cms Bozare, van WisomTmlc, heeft meer mogelijkheden, is functioneler en is constant in ontwikkeling. In de loop van 2005 wordt het uiterlijk van de site aangepast aan de nieuwe huisstijl.

Het gemiddelde aantal pageviews per dag was 511,7. Totaal aantal pageviews 169.387 en unieke-IP 107.092

Bij de tentoonstellingen *Marc Newson* en *In dienst van Diaghilev* zijn websites/cd-roms gemaakt. De computers waren zoals gebruikelijk de hele dag bezet.

Het informatiecentrum heeft tijdelijk het onderhoud van de website www.aziatischekeramiek.nl overgenomen van Museum Het Prinsessehof. De site is een samenwerkingsproject van vier Nederlandse musea, met een belangrijke collectie Aziatische keramiek, waaronder het Groninger Museum. Met deze site willen de musea het publiek een beter inzicht geven in de keramiekproductie van Azië.

Samen met Biblionet en het Noorderpoort College is de website www.Artogather.nl, voor vmbo en havo/vwo leerlingen, ontwikkeld. Voor deze site heeft het informatiecentrum een selectie gemaakt uit objecten en literatuur van het Groninger Museum. Een groot deel van de museale en de museumbibliotheek collectie is te zien via Artogather. In 2005 moet de gehele collectie, via Artogather, online te raadplegen zijn.

Annetje de Boo is tijdens haar zwangerschapsverlof op uitstekend wijze vervangen door Pien Rijfkogel.

DE PLOEG INFORMATIECENTRUM EN WERKMANARCHIEF

Het De Ploeg Informatiecentrum heeft verschillende schenkingen ontvangen. De belangrijkste schenkingen zijn: briefpapier van De Ploeg door D. Bijlstra-van der Zee; krantenknipsel, uitnodigingskaarten Ploegexposities en diversen uit nalatenschap van Th. Van Baaren en G. Pape door D. Leutscher; persoonlijk archief De Ploeg van P. ter Hofstede.

Het Werkmanarchief heeft van de familie De Graaf-Van Leeuwen documentatiemateriaal ontvangen. Een belangrijk deel van deze schenking is het met de hand vervaardigd album met alle door Greet Werkman-van Leeuwen geschonken werken van Werkman aan het Stedelijk Museum.

PR / MARKETING

BEZOEKERSAANTAL 222.000

Het jaar 2004 is voor het Groninger Museum in vele opzichten een zeer goed jaar geworden. Het bezoekersaantal was ruim boven verwachting en er was veel belangstelling vanuit de media. De grote variëteit aan tentoonstellingen met regionale, nationale en internationale onderwerpen heeft hiervoor gezorgd. De grote bezoekersaantallen werden vooral gerealiseerd door de tentoonstellingen *Het Russische Landschap*, *Pioniers van het Vlaams Expressionisme*, *Marc Newson* en *Nocturnal Emissions/Nachtelijke Uitspattingen*. Met een bezoekersaantal van 140.000 is *Het Russische Landschap* op *Ilja Repin* na de best bezochte expositie van de laatste jaren. Meer dan 40.000 mensen, vooral jongeren, bezochten de tentoonstelling *Marc Newson*. Speciale aandacht in de media kreeg het vliegtuig Kelvin 40 van Newson, dat op een bijzondere manier door de lucht het Coop Himmelb(l)au paviljoen werd binnengetakeld. Het jaar werd afgesloten met de opening van de tentoonstelling *In dienst van Diaghilev*.

HET RUSSISCHE LANDSCHAP

Het Russische Landschap zorgde voor enorme aandacht in de media, zowel regionaal, nationaal en internationaal.

Een speciale documentaire over het Russische landschap werd in opdracht van het museum in samenwerking met de Avro - Close-up gemaakt. Nelleke Noordervliet, Frank Westerman, Ilja Leonard Pfeijffer, Patty Wageman en Sjeng Scheijen bezochten de plekken in Rusland waar de kunstenaars hebben gewerkt. In het programma Beeldenstorm van de Avro vertelde Henk van Os over de belangrijke werken van deze Russische kunstenaars. De tentoonstelling werd aangekondigd bij Hart van Nederland op SBS 6. Bij RTL Boulevard werd de komst van Michail Gorbatsjov aangekondigd en Reinoud Oerlemans van het programma Pulse had een interview met Gorbatsjov. Het NOS journaal heeft indirect aan de tentoonstelling aandacht besteed n.a.v. het PVDA congres in Groningen waar ook de heer Gorbatsjov aanwezig was.

Niet alleen de tentoonstelling, maar ook de activiteiten naar aanleiding hiervan zoals lezingen, theater, speciale colleges, muziek, films, kinder- en jeugdactiviteiten maakten deel uit van het programma en kregen voldoende aandacht in de pers. Ook de buitenlandse televisie als ARD, NDR en NTV Moskou besteedden aandacht aan *Het Russische Landschap*.

PUBLIEKSONDERZOEK BIJ HET RUSSISCHE LANDSCHAP

Ruim 60 % van de bezoekers aan *Het Russische Landschap* combineerde het bezoek aan het Groninger Museum met een bezoek aan de horeca en winkels in de binnenstad. In totaal komt 60 % van de bezoekers van buiten de drie noordelijke provincies.

Tweederde van de bezoekers heeft voorafgaand aan het bezoek aan het Groninger Museum informatie verkregen over *Het Russische Landschap*. De Ster & Cultuur- campagne op de televisie heeft veel bezoekers bereikt. Daarnaast zeggen ook veel bezoekers informatie te hebben verkregen over de expositie via de posters op straat en de stations.

Relatief veel bezoekers zijn met de trein naar Groningen gekomen. Het openbaar vervoer (trein en bus) is goed voor het vervoer van de helft van alle bezoekers.

ECONOMISCHE SPIN-OFF

De economische spin-off van de expositie *Het Russische Landschap* wordt bepaald aan de hand van de volgende gegevens

Het aantal bezoekers aan de expositie bedroeg 140.000

De gemiddelde besteding was € 34,70

Totale besteding was $140.000 \times 34,70 = € 4.858.000,-$

Van alle bezoekers kwam 16% uit de stad Groningen

Bij het bepalen van de spin-off wordt geen rekening gehouden met de bezoekers die uit de stad Groningen afkomstig zijn. De uiteindelijke economische spin-off wordt daarom als volgt berekend: $84\% \text{ van } 4.858.000 = € 4.080.720,00$

SPONSORING

De tentoonstelling *Het Russische Landschap* kon gerealiseerd worden door een investering van de Stichting Fonds Kunst en Economie, een initiatief van VNO-NCW Noord. De stichting wordt gefinancierd door het samenwerkingsverband Noord Nederland, EZ/Kompas.

De tentoonstelling Marc Newson is mede mogelijk gemaakt dankzij steun van hoofdsponsor Fortis.

MEDIA

Het Groninger Museum is veel in de media verschenen. De dag-, maand- en kwartaalbladen kwamen regelmatig met aankondigen van of recensies over tentoonstellingen. Tentoonstellingen die in dit kader genoemd kunnen worden zijn: *Het Russische Landschap*, *Vlaams Expressionisme*, *Marc Newson*, *Groninger dracht/Viktor & Rolf*, *Keerpunt: Keuze uit het aankoop beleid van W.Jos. De Gruyter (1955-1963)* en *Keramik van Ming tot Memphis: East meets West*.

De nationale televisie heeft onderwerpen uitgezonden over *Het Russische Landschap* en *Marc Newson*. De regionale televisie RTV Noord en Oog televisie schonken aandacht aan alle grote tentoonstellingen.

Bij alle tentoonstellingen zijn publiciteitsoverzichten verschenen.

PERSBIJEENKOMSTEN

In totaal zijn er 4 persbijeenvakomsten georganiseerd; *Diaghilev festival*, *Vlaams Expressionisme*, *Marc Newson*, en *In dienst van Diaghilev*. De persbijeenvakomsten werden gemiddeld door 60 journalisten bezocht. Uitzondering was de persbijeenvakomst voor de aankondiging van het Diaghilev Festival (10) en voor de tentoonstelling *In dienst van Diaghilev* (80) Er zijn 38 persberichten geschreven in 2004

Het Groninger Museum kwam ook in de media met onderwerpen als: de fusie van het internetbedrijf TMLC met Wisdom, de brand van werken van de gebroeders Chapman in het depot van Saatchi in London, rondvaart boot Kool ramt museumpaviljoen, het nieuwe museumdepot en het Huis voor Informatie en Geschiedenis Groningen aan de Grote Markt, de EU top in het museum, Eddy de Jonge vertrekt bij het Groninger Museum en het Diaghilev Festival. Daarnaast bracht TV Noord de passie van Han Steenbruggen en de passie van Josee Selbach op de televisie.

SAMENWERKINGSVERBANDEN

Vele samenwerkingsverbanden hebben de aandacht voor tentoonstellingen, de activiteiten en het Groninger Museum als geheel versterkt in de media en daarbuiten:

Fortis, AVRO televisie, Theatergezelschap 't Barre Land, De Theatercompagnie, Stadsschouwburg en Oosterpoort, poëziemarathon, Volksuniversiteit, Studium Generale, Koninklijk Concertgebouworkest, Koninklijk Conservatorium, Noord Nederlands Orkest, Noordelijke Stichting voor Koorzang en Koorscholing, Openbare Bibliotheek, Filmhuis Images, Theater Baba Jaga.

EXTRA ACTIES

Rodin Promoties produceerde een film over het Groninger Museum en bracht de film uit in november in alle KLM toestellen.

Veel marketingacties werden in samenwerking met het Diaghilev festival georganiseerd hierover meer in het jaarverslag 2005.

Dankzij de enorme inzet van Jakobien Groeneveld en de stagiaires Nienke Scheeper en Rixt Horstmann heeft de Pr/marketing afdeling op volle toeren kunnen draaien.

SOCIAAL JAARVERSLAG

ORGANISATIEONTWIKKELING EN WERKGELEGENHEID

WWB-BANEN

Vanaf de start van het nieuwe museum in 1994 is een groot aantal medewerkers in diverse subsidieregelingen werkzaam, voornamelijk op de afdeling Beveiliging. Achtereenvolgens waren dit de Banenpool en het Jeugdwerkgarantieplan, vervolgens de WIW- en de ID-regelingen en momenteel de WWB- en de ID-regeling. De laatste jaren is het karakter van de subsidiebanen ingrijpend veranderd. Daar waar deze regelingen vroeger bedoeld waren als alternatief voor langdurige werkloosheid, is het nieuwe rijks- en gemeentebeleid ten gevolge van ingrijpende bezuinigingsmaatregelen gericht op uitstroom. De gevolgen hiervan worden vooral zichtbaar binnen de afdeling Beveiliging. De contractperiodes zijn bekort tot zes maanden en in uitzonderlijke gevallen tot een jaar. Geconstateerd moet worden dat deze periodes veel te kort blijken te zijn om relevante werkervaring op te doen voor een goede startpositie naar de reguliere arbeidsmarkt. Bovendien zijn (uitstroom)banen op de noordelijke arbeidsmarkt momenteel moeilijk te realiseren. In 2004 hebben minimaal vijf zeer goed functionerende W.I.W.-werknemers om bovengenoemde redenen het museum moeten verlaten en nog geen nieuwe baan kunnen vinden. Zij zijn nog steeds werkzoekend en inmiddels afhankelijk van een uitkering geworden.

In goed overleg met de Stichting WeerWerk vindt zoveel mogelijk een goede begeleiding plaats voor de instroom van nieuwe kandidaten in het kader van de Wet Werk en Bijstand. Zoals reeds genoemd, kunnen deze nieuwe kandidaten slechts zeer kort werkzaam zijn binnen de regels van

de wet. Deze frequente en kort op elkaar volgende personeelsswisselingen geven binnen de organisatie een onrustig beeld en leiden tot afname van de kwaliteit van de dienstverlening aan bezoekers.

Het Groninger Museum is daarom in samenwerking met de Stichting WeerWerk op zoek naar alternatieven om enerzijds de dienstverlening van de afdeling Beveiliging op een gewenst niveau te houden en anderzijds de medewerkers in de WWB-regelingen een betere uitgangspositie op de arbeidsmarkt te geven.

ID-BANEN

In het museum functioneren nog tien medewerkers in een ID-baan. Vijf daarvan zijn aangemerkt als reïntegratiebanen en zullen dus bezuinigd worden. De op deze banen functionerende medewerkers moeten uitstromen naar een betaalde functie buiten het museum op de reguliere arbeidsmarkt. Een reïntegratiebedrijf, geselecteerd na een aanbestedingsprocedure via de St. WeerWerk, begeleidt de medewerkers daarbij. Deze loopbaantrajecten zijn eind 2004 gestart. Indien geen uitstroom wordt gerealiseerd, start het Groninger Museum ontslagprocedures voor deze medewerkers.

De vijf overige ID-banen, de maatschappelijk gesubsidieerde banen, zijn voorlopig veilig gesteld. De duur van de periode is echter zeer onzeker. Indien ook deze subsidiebanen verdwijnen, ontstaat een groot probleem voor het Groninger Museum bij de dienstverlening toegangscontrole, de kaartverkoop, het toezicht op de veiligheid van de bezoekers en de beveiliging van de collectie. Het museum zal er dan ook alles aan doen om in overleg met de gemeente Groningen deze banen te behouden.

ORGANISATIEWIJZIGING

Ter bevordering van een meer efficiënte werkwijze is het secretariaat opgesplitst en zijn de twee afdelingssecretarissen toegevoegd aan enerzijds het cluster Presentaties en Collecties en anderzijds aan het cluster Publieksservice (bijlage 1).

PERSONEELSBELEID

KINDEROPVANG

Van de vergoedingsregeling voor kinderopvang hebben zeven medewerkers voor negen kinderen gebruik gemaakt. Eind 2004 zijn alle ouders geïnformeerd over de werking van de nieuwe wettelijke regeling voor kinderopvang en de gevolgen daarvan voor de eigen bijdrage.

OPLEIDINGEN

In het jaar 2004 is ca. € 16.000,-- besteed aan opleidingen voor 25 medewerkers. In 2003 was dit bedrag ca. € 13.500,-- voor 22 deelnemers. Deze bedragen en aantallen zijn exclusief de jaarlijks verplichte EHBO- en BHV-trainingen. De opleidingen en cursussen variëren van individuele coachingstrajecten tot groepstrainingen voor klantgericht handelen en samenwerking in teamverband.

VACATURES

- In het late najaar van 2003 zijn drie vacatures opengesteld waarvan de feitelijke personele invulling begin 2004 heeft plaatsgevonden. In de vacature telefoniste/receptioniste is benoemd Ingrid Rouffaer, de medewerker communicatie en marketing is vervuld door Jakobien Groeneveld en voor de nieuwe functie van medewerker collecties is Marieke van Loenhout geselecteerd.
- In de WIW/WWB zijn 12 medewerkers vertrokken en zijn 10 nieuwe kandidaten geplaatst volgens de nieuwe voorwaarden met kortdurende plaatsingen.

PERSONEELSBEZETTING

De kernbezetting (structurele formatie) bedraagt 45 fte waarin 50 medewerkers werkzaam zijn. Het aantal medewerkers per soort contract op peildatum 31 december 2004 is opgenomen in bijlage 2 - grafiek 1. De wisseling in de personeelsbestanden is weergegeven in bijlage 3 grafiek 2. De verhouding tussen het aantal vrouwen en mannen en het aantal voltijders en deeltijders (bijlage 4 - grafiek 3) laat weinig verandering ten opzichte van voorgaande jaren zien.

STAGEBELEID

Om de concurrentiepositie van het museum op de stagemarkt te verbeteren zijn in het najaar van 2004 betaalde stageplaatsen ingevoerd. Daarnaast is het Groninger Museum een nieuwe samenwerking gestart met de Rijksuniversiteit en de Hanzehogeschool. Hierbij kunnen studenten van de diverse kunstopleidingen relevante ervaring opdoen middels een inhoudelijke stage. De bestaande samenwerking met de andere opleidingsinstituten niet alleen in de stad Groningen maar in de gehele noordelijke regio is voortgezet. In totaal hebben 37 leerlingen en studenten aan een stageprogramma deelgenomen. De verdeling over de afdelingen naar aantallen en niveaus staat vermeld in bijlage 5.

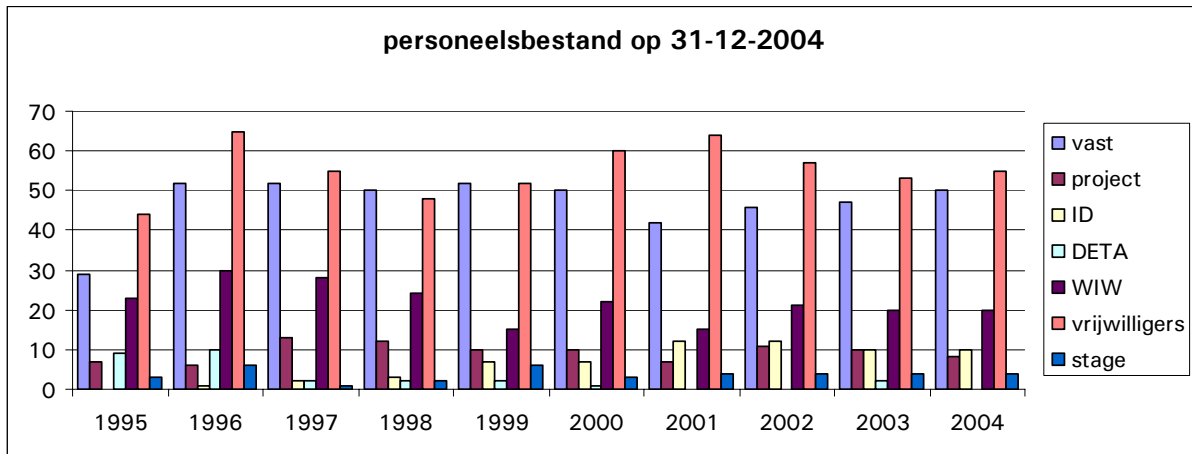
Overzicht aantal geplaatste stagiaires 2004

Afdeling	MBO	HBO/ Universitair
Presentaties/Collecties		3
Publieksactiviteiten		2
Educatie		3
Communicatie/Marketing		2
P&O	2	
Beveiliging	25	

ZIEKTEVERZUIM

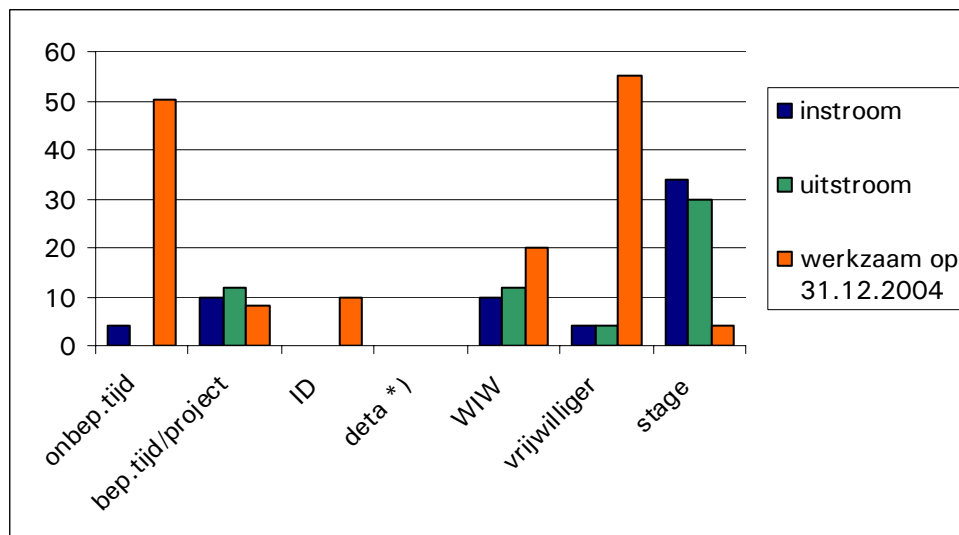
Het bruto ziekteverzuim is gedaald van 5,26% naar het zeer lage percentage van 4% (bijlage 6 – grafiek 4). Dit goede resultaat en laagste verzuimcijfer in tien jaar is mede te danken aan de beëindiging van een aantal langdurige verzuimgevallen. Er is geen sprake geweest van een functie of organisatie gerelateerd verzuim.

Personeelsbestand 2004

	vast	project	ID	DETA	WIW	vrijwilligers	stage
1995	29	7	0	9	23	44	3
1996	52	6	1	10	30	65	6
1997	52	13	2	2	28	55	1
1998	50	12	3	2	24	48	2
1999	52	10	7	2	15	52	6
2000	50	10	7	1	22	60	3
2001	42	7	12	0	15	64	4
2002	46	11	12	0	21	57	4
2003	47	10	10	2	20	53	4
2004	50	8	10	0	20	55	4

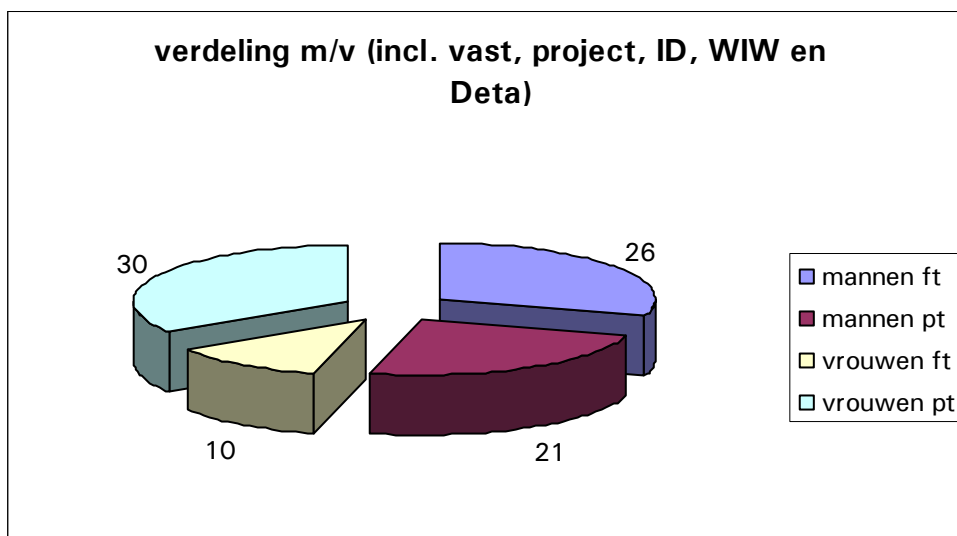
Instroom en uitstroom 2004

	onbep.tijd	bep.tijd/ project	ID	deta *)	WIW	vrijwilliger	stage
instroom	4	10	0	0	10	4	34
uitstroom	0	12	0	0	12	4	30
werkzaam op 31.12.2004	50	8	10	0	20	55	4

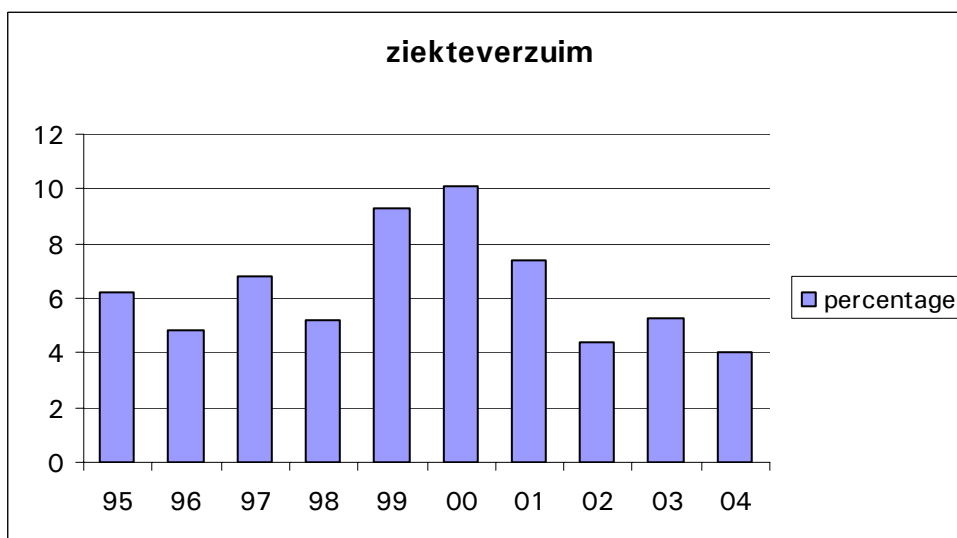
*) = gedetacheerd

Verdeling man/vrouw

mannen ft	26
mannen pt	21
vrouwen ft	10
vrouwen pt	30

Overzicht ziekteverzuim

	95	96	97	98	99	00	01	02	03	04
percentage	6,24	4,8	6,8	5,2	9,3	10,1	7,4	4,36	5,26	4

RAAD VAN TOEZICHT
PER 31 DECEMBER 2004

de heer O. von der Gablentz, voorzitter
de heer prof.dr. D.E.H. de Boer
de heer drs. A.N. ter Braak
de heer drs. J.C. Houwert
de heer mr. T.S. Plas
de heer prof. W. Velthoven

mevrouw S. de Jong (afgetreden per december 2004)

PERSONEEL
MEDEWERKERS PER 31 DECEMBER 2004

Mw. Abdat, A.M.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Dhr. Akcan, H.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Mw. Anthonio-van Veen, J.	(Facilitaire Zaken/Kassa)
Mw. Bakker, K.	(Publieksactiviteiten/Secretariaat)
Mw. Bardet, A.C.	(Presentaties/Archeologie)
Dhr. Boer, A.G.	(Facilitaire Zaken/Technische Dienst))
Mw. Bonvanie, B.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Mw. Boo, A.S. de	(Publieksactiviteiten/Informatiecentrum)
Dhr. Boonstra, T.	(Facilitaire Zaken/Technische dienst)
Dhr. Bos, W.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Mw. Burema, A.R.	(Presentaties/Beeldende Kunst)
Mw. Cazemier, D.	(Facilitaire Zaken/Huishoudelijke Dienst)
Mw. Cutaia, A.	(Facilitaire Zaken/ Beveiliging)
Dhr. Dijk, J.H. van	(Collecties)
Mw. Dijkstra, H.J.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Dhr. Dijkstra, K.M.	(Facilitaire Zaken/Huismeesters)
Dhr. Dijkstra, R.	(Publieksactiviteiten/Informatiecentrum)
Mw. Faucon-Kromojahjo, K.L.	(Secretariaat)
Mw. Gerritsma, A.J.	(Publieksactiviteiten)
Mw. Groeneveld, J.	(Communicatie/Public Relations)
Dhr. Hekert, B.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Mw. Ghayouri, S.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Dhr. Hewanchal, H.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Dhr. Hoogendorp Stam, M.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Dhr. Immel, G.J.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Dhr. Jonge, B. de	(Collecties)
Dhr. Jonge, E. de	(Directie)
Dhr. Kamminga, H.A.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Dhr. Kemper, H.H.	(Facilitaire Zaken/Technische Dienst)
Dhr. Kesteren, M. van	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Dhr. Kiewiet, P.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Mw. Kleijssen, M.C.Y.	(Publieksactiviteiten/Educatie)
Dhr. Knol, E.	(Presentaties/Archeologie)
Dhr. Kolsteren, S.	(Publieksactiviteiten/Educatie)
Dhr. Kremer, R.	(Publieksactiviteiten/Informatiecentrum)
Dhr. Lammerts, H.N.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Dhr. Latumakulita, J.	(Facilitaire Zaken/Kassa)
Mw. Loenhout, M. van	(Collecties)
Dhr. Lopes, F.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Dhr. Leeuw, M. de	(Publieksactiviteiten/Informatiecentrum)
Mw. Marcis-Bakory, K.	(Facilitaire Zaken/Huishoudelijke dienst)

Dhr. Martens, C.	(Collecties)
Mw. Martijn, A.	(Facilitaire Zaken/Garderobe)
Dhr. Meijerink, J.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Mw. Mourik, I. van	(Facilitaire Zaken/Garderobe)
Dhr. Nijborg, E.	(Facilitaire Zaken/Technische dienst)
Dhr. Noeken, J.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Dhr. Nooitgedagt, W.J.	(Collecties)
Mw. Noppert, W.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Mw. Oosten, H.P.W.M. van	(Secretariaat)
Dhr. Palmans, R.	(Publieksactiviteiten/Informatiecentrum)
Dhr. Pattiwael, E.W.F.	(Personeel & Organisatie)
Mw. Postma, G.	(Secretariaat)
Dhr. Pot, D.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Dhr. Raats, D.J.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Dhr. Reza, A.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Mw. Rongen, B.M.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Mw. Rouffaer, I.J.M.	(Secretariaat)
Mw. Rozema-Woldhuis, H.A.	(Secretariaat)
Mw. Rustebiel, T.T.	(Collecties)
Mw. Ruyters-Spee, M.H.	(Publieksactiviteiten/Educatie)
Dhr. Scheijen, J.L.J.	(Presentaties/project)
Dhr. Schenk, R.	(Presentaties/Beeldende Kunst)
Mw. Schumacher, H.A.M.	(Personeel & Organisatie)
Mw. Selbach, J.G.T.M.	(Communicatie/Public Relations)
Dhr. Sferrazza, D.	(Facilitaire Zaken/Huismeesters)
Dhr. Sinderen, K. van	(Informatiecentrum/Automatisering)
Mw. Siwalette, L.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Dhr. Slagter, G.R.	(Financiën)
Mw. Slagter, K.	(Financiën)
Mw. Smit, H.J.	(Financiën)
Dhr. Snellaars, J.K.F.	(Automatisering)
Dhr. Souisa, J.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Dhr. Steenbruggen, H.	(Presentaties/Beeldende Kunst)
Dhr. Straten, R. van	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Dhr. Taghavi, M.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Dhr. Twist, K. van	(Directie)
Mw. Topf-Lamberts, B.A.J.	(Secretariaat)
Dhr. Tuinstra, F.J.	(Financiën)
Dhr. Usmany, J.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Mw. Visser, R.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Dhr. Vrieling, J.	(Facilitaire Zaken, Huismeesters)
Mw. Vrugteman, G.H.	(Publieksactiviteiten)
Mw. Wageman, P.	(Presentaties/Conservator)
Dhr. Waldmann, H.I.	(Facilitaire Zaken/Beveiliging)
Dhr. Wilson, M.	(Presentaties/Inrichter)
Mw. Zijpp, S. van der	(Presentaties/Beeldende Kunst)
Mw. Zwarts-Westerhuis, H.	(Facilitaire Zaken/Huishoudelijke Dienst)
Dhr. Zwarts, P.J.	(Facilitaire Zaken/Huismeesters)
Mw. Bennema, F.A.	(Publieksactiviteiten/Rondleidingen)
Dhr. Beudel, M.	(Publieksactiviteiten/Rondleidingen)
Mw. Boo, A.S. de	(Publieksactiviteiten/Rondleidingen)
Mw. Cingel, C. van der	(Publieksactiviteiten/Rondleidingen)
Mw. Diertens, M.	(Publieksactiviteiten/Rondleidingen)
Mw. Dijkhuis, A.M.H.	(Publieksactiviteiten/Rondleidingen)
Mw. Dreu, M. de	(Publieksactiviteiten/Rondleidingen)
Mw. Geboers, M.	(Publieksactiviteiten/Rondleidingen)
Mw. Passchier, A.J.C.	(Publieksactiviteiten/Rondleidingen)

Dhr. Pruiksma, G.	(Publieksactiviteiten/Rondleidingen)
Mw. Vecht, E. van der	(Publieksactiviteiten/Rondleidingen)
Mw. Weidema, S.J.	(Publieksactiviteiten/Rondleidingen)
Dhr. Wichgers, J.M.	(Publieksactiviteiten/Rondleidingen)
Mw. Wollerich, M.G.	(Publieksactiviteiten/Rondleidingen)

Mw. Cingel, C. van der	(Educatie/Museumdocenten)
Mw. Cupédo, A.H.	(Educatie/Museumdocenten)
Mw. Groot, G. de	(Educatie/Museumdocenten)
Mw. Holman, A.	(Educatie/Museumdocenten)
Mw. Janssens, B.E.	(Educatie/Museumdocenten)
Mw. Lier, G.J.	(Educatie/Museumdocenten)
Mw. Rinds, T.	(Educatie/Museumdocenten)
Dhr. Veen, J. van	(Educatie/Museumdocenten)
Mw. Veen, I.J. van der	(Educatie/Museumdocenten)
Dhr. Jonge, A.M. de	(Educatie/diversen)
Mw. Poiesz, C.J.N.	(Educatie/diversen)

Vrijwilligers

Mw. Asselbergs, S.E.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Bak, H.F.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Beekhuis-Winter, W.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Boer, A. de	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Boo-Huizenga, S.H.W. de	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Dhr. Bos, A.A.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Broer, F.W.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Brinkgreve, W.H.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Broekema, E.W.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Caspers, G.M.H.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Dhr. Dilling, J.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Groothuis, H.J.M.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Heeg, C.G.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Dhr. Heeringa, N.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Hemmen, J. van	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Hendrikse-Ouwelaan, M.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Hendriksen, M.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Dhr. Hoek, K. van der	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Huisman, J.U.M.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Idema-Vissers, J.G.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Jansen, M.M.M.	(Presentaties)
Mw. Japink, W.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Kiestra, A.H.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Kiewiet, Y.G.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Kleijnsen, M.Y.C.	(Educatie)
Mw. Koenes, J.E.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Kolk, N.A. van der	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Koster, B.E.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Kuipers, J.H.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Dhr. Kunst, G.W.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Leemhuis, G.J.	(Collecties)
Mw. Luytjes, B.A.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Mensink-Staals, G.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Messel-Waiboer, J.A. van	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Muller, M.C.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Oosterbaan, N.	(Educatie)
Mw. Reerink, A.F.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Rode, A.M.J. de	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Rooijen, V. van	(Publieksactiviteiten/Infobalie)

Mw. Sanders, H.J.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Schmidt-Zechner, W.C.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Schotborgh, M.J.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Seijen-Nijlaan, T.J.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Simonsz, T.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Smeth, W.A. de	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Spanjer, H.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Starreveld-Oom, M.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Swijgman, J.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Tijdens, W.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Venema, E.	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Mw. Vries, A. de	(Publieksactiviteiten/Infobalie)
Dhr. Zwijnenberg, H.E.	(Informatiecentrum)

Rekening Groninger Museum 2004

Omschrijving	Jaar Rekening 2003	Primaire begroting 2004	Herziene begroting juni 04	Jaar rekening 2004
<i>Algemene baten</i>				
800 Exploitatiesubsidies	3.483	3.540	3.593	3.593
820 Budgetsubsidie huur	442	442	442	442
830 Entreegelden	828	816	882	730
840 Pachten	38	38	38	38
900 Diverse baten	245	23	251	341
Totaal algemene baten	<u>5.036</u>	<u>4.859</u>	<u>5.206</u>	<u>5.144</u>
<i>Algemene lasten</i>				
400 Personeelskosten	2.424	2.491	2.466	2.429
410 Afschrijving en contracten	511	484	471	477
420 Huisvesting	879	869	889	901
430 Algemene kosten	245	224	249	256
470 Marketing en communicatie	43	56	35	29
900 Diverse lasten	82		68	92
Totaal algemene lasten	<u>4.184</u>	<u>4.124</u>	<u>4.178</u>	<u>4.184</u>
Saldo algemene baten minus algemene lasten	852	735	1.028	960
<i>Activiteiten</i>				
440 Kosten collecties	455	290	318	287
850 -/- Omzet collecties	-6	-5	-5	-6
810 -/- Doelsubsidies collectie	-42	-57	-110	-96
815 -/- Incidentele doelsubsidies collecties	<u>-248</u>	<u>-66</u>	<u>-78</u>	<u>-78</u>
Netto kosten collecties	<i>159</i>	<i>162</i>	<i>125</i>	<i>107</i>
450 Kosten presentaties	1.662	1.077	1.840	1.829
860 -/- Gegengereerde omzet presentaties	<u>-954</u>	<u>-500</u>	<u>-1.005</u>	<u>-991</u>
Netto kosten presentaties	<i>708</i>	<i>577</i>	<i>835</i>	<i>838</i>
460 Kosten publieksactiviteiten museaal	92	91	123	148
870 -/- Omzet publieksactiviteiten museaal	<u>-30</u>	<u>-25</u>	<u>-68</u>	<u>-66</u>
Netto kosten PBA museaal	<i>62</i>	<i>66</i>	<i>55</i>	<i>82</i>
460 Kosten publieksactiviteiten commercieel	259	115	187	261
870 -/- Omzet publieksactiviteiten commercieel	<u>-362</u>	<u>-185</u>	<u>-273</u>	<u>-348</u>
Netto omzet PBA commercieel	<i>-103</i>	<i>-70</i>	<i>-86</i>	<i>-87</i>
Saldo netto kosten activiteiten	826	735	929	940
Saldo baten minus lasten	26	0	99	20

BALANS GRONINGER MUSEUM PER 31-12-2004

<u>Activa - bedragen x € 1.000</u>	Jaar rekening 2001	Jaar rekening 2002	Jaar rekening 2003	Jaar rekening 2004	Afwijking 2003 < > 2004
<u>Immateriële vaste activa</u>					
Bijdrage tweede fase bouw Groninger Museum	232	203	174	145	-29
<u>Financiële vaste activa</u>					
Lening U/G	151	148	145	142	-3
<u>Materiële vaste activa</u>					
Kunstschaten	PM	PM	PM	PM	
Investeringen voor 2000	356	312	267	223	-44
Investeringen beleidsplan	123	168	135	172	37
Depot Hoogkerk				<u>154</u>	<u>154</u>
<u>Totaal vaste activa</u>	<u>862</u>	<u>831</u>	<u>721</u>	<u>836</u>	<u>115</u>
<u>Vlottende activa</u>					
Vorderingen	891	826	1.906	1.184	-722
Voorraad	85	53	24	21	-3
Voorfinanciering projecten	443	267	238	539	301
<u>Totaal vlottende activa</u>	<u>1.419</u>	<u>1.146</u>	<u>2.168</u>	<u>1.744</u>	<u>-424</u>
<u>Liquide Middelen</u>					
Kas, bank en giro	<u>519</u>	<u>1.073</u>	<u>358</u>	<u>158</u>	<u>-200</u>
<u>Totaal liquide middelen</u>	<u>519</u>	<u>1.073</u>	<u>358</u>	<u>158</u>	<u>-200</u>
TOTAAL ACTIVA	2.800	3.050	3.247	2.738	-509
<u>Passiva - bedragen x € 1.000</u>					
<u>Kapitaal</u>					
Stichtingskapitaal	0	0	0	0	0
Algemene reserve	-319	-315	-126	-100	26
Resultaat	<u>4</u>	<u>188</u>	<u>26</u>	<u>20</u>	<u>-6</u>
<u>Aansprakelijk vermogen</u>	<u>-315</u>	<u>-126</u>	<u>-100</u>	<u>-80</u>	<u>20</u>
<u>Voorziening</u>					
Voorziening reorganisatie	<u>328</u>	<u>239</u>	<u>235</u>	<u>0</u>	<u>-235</u>
<u>Vreemd vermogen</u>					
Lening aan GM	<u>1.405</u>	<u>1.332</u>	<u>1.258</u>	<u>1.185</u>	<u>-73</u>
<u>Totaal langlopende schulden</u>	<u>1.405</u>	<u>1.332</u>	<u>1.258</u>	<u>1.185</u>	<u>-73</u>
<u>Kortlopende schulden</u>					
Verplichtingen	1.381	1.605	1.854	1.633	-221
<u>Totaal kortlopende schulden</u>	<u>1.381</u>	<u>1.605</u>	<u>1.854</u>	<u>1.633</u>	<u>-221</u>
TOTAAL PASSIVA	2.800	3.050	3.247	2.738	-509

PUBLICATIES

BOEKEN

Burema, A. en H. Steenbruggen (eindred.). - *Pioniers van het Vlaams Expressionisme : Van den Berghe, Permeke, De Smet.* – Zwolle; Groningen : Waanders; Groninger Museum, 2004. - 108 p. : ill. - met bibliogr. - ISBN 90-400-8978-7.

Knol, E. en R. Schillemans. - *Adam Camerarius : een Groninger schilder uit de 17de eeuw.* - Groningen : Groninger Museum, 2004. - 32 p. : ill.

Scheijen, S. (red.). - *In dienst van Diaghilev.* - Schoten; Groningen : BAI; Groninger Museum, 2004. - 271 p. ISBN 90-76704-9-10 en ISBN 90-76704-84-8.

Scheijen, S. (ed.). - *Working for Diaghilev.* - Schoten; Groningen : BAI; Groninger Museum, 2004. - ISBN 90-76704-85-6.

CD-ROM'S

Plaetsen, Peter Van der. - *Science fiction in het Groninger Museum : over de productie van een science fiction film.* - Groningen : Groninger Museum, 2004.

ALMA BUREMA

BOEK

Burema, A., H. Steenbruggen (eindred.). - *Pioniers van het Vlaams Expressionisme : Van den Berghe, Permeke, De Smet.* – Zwolle; Groningen : Waanders; Groninger Museum, 2004. - 108 p. : ill. - met bibliogr. - ISBN 90-400-8978-7.

ARTIKELEN

Burema, A. - *Pioniers van het Vlaams expressionisme - Van Den Berghe, Permeke, De Smet.* - In: Groninger Museummagazine; vol. 17, nr 1 (2004), pp. 3–9.

Burema, A. - *Van bewaarplaats tot Museum voor moderne kunst.* - In: Groninger Museummagazine; vol. 17, nr 2 (2004), pp. 17–23.

JAKOBIEN GROENEVELD

ARTIKELEN

Groeneveld, J. - *Verwacht: In dienst van Diaghilev.* - In: Groninger Museummagazine; vol. 17, nr 2 (2004), p. 41.

Groeneveld, J. - *Nijinski & Van Schaijk: Gek van Dans.* - In: Groninger Museummagazine; vol. 17, nr 3 (2004), pp. 24–25.

EGGE KNOL

BOEK

Knol, E. en R. Schillemans. - *Adam Camerarius : een Groninger schilder uit de 17de eeuw.* - Groningen : Groninger Museum, 2004. - 32 p. : ill.

ARTIKELEN

Knol, E. - *De Westerwoldse kamer in het Groninger Museum* – In: Driemaandelijks tijdschrift voor de Vereniging voor Genealogie en Historie Westerwolde; vol. 24, nr. 1, pp. 8-11

Knol, E. - *Groninger dracht / Viktor & Rolf.* - In: Groninger Museummagazine; vol. 17, nr 1 (2004), pp. 20-21.

Knol, E. - *De Westerwoldse kamer in het Groninger.* - In: Groninger Museummagazine; vol. 17, nr 1 (2004), pp. 24-26.

Knol, E. en R. Schillemans. - *Adam Camerarius: Een Groninger schilder uit de gouden eeuw.* - In: Groninger Museummagazine; vol.17, nr 2 (2004), pp. 28–29.

Knol, E. - *Ontdekking van het eigen landschap.* - In: Groninger Museummagazine; vol. 17, nr 2 (2004), pp. 30–33.

Knol, E. - *Bommen Berend nu toch in Groningen.* - In: Groninger Museummagazine; vol. 17, nr 2 (2004), pp. 45–46.

Knol, E. - *Het elf-hartenwapen en het Ommelander geld.* - In: Stad & Lande : Cultuur-historisch tijdschrift voor Groningen; vol. 13 nr 1 (2004), pp. 12-20.

- Knol, E. - *Oude aantekeningen en een sluitsteen uit de familie Doornbosch (Uithuizen, Kloosterwijtwerd, Rottum)*. – In: Gruoninga nr. 46, (2004), pp. 124-135.
- E. Knol. - *Wie was toch ... P. Moolenbergh?*. – In: Stad en lande; vol 13 (2004), nr. 4, pp. 6-9.
- E. Knol. - *De kerstening van de Friese landen, gezien vanuit het graf*. – Keppelstok; nr. 69 (2004), pp. 4-17.
- Knol, E. - *Groninger museum*. – In: Van Wierden en Terpen; nr 9 (2004), p. 4.
- Knol, E. - *Vruchtbaarheid in Lekkum*. – In: Van Wierden en Terpen; nr. 9 (2004), pp. 6-7.

STEVEN KOLSTEREN

ARTIKELEN

- Kolsteren, S. en A. de Jonge. - *Een droom in productie nemen: Marc Newsons Kelvin en Fondation Cartier*. - In: Groninger Museummagazine; vol. 17, nr 1 (2004), pp. 11–15.
- Kolsteren, S. en A. de Jonge. - *Galerie Kreo en Marc Newson: "Als je voor een kunstenaar produceert, heb je het gevoel dat je het een beetje zelf zo bedacht hebt."* In: Groninger Museummagazine; vol. 17 nr 1 (2004), pp. 16–17.
- Kolsteren, S. - *Goethes kleurenleer*. - In: Cachet : Tijdschrift voor kunstliefhebbers; nr 27 (2004), pp. 6–13.
- Kolsteren, S. - *Artogather*. - In: Groninger Museummagazine; vol. 17 nr 2 (2004), pp. 34–35.
- Kolsteren, S. - *De ontmoeting: Jouw wereld opnieuw bekeken: Multiculturele ontmoetingen in beeld*. - In: Groninger Museummagazine; vol. 17 nr 2 (2004), pp. 36-39
- Kolsteren, S. en S. van Tright. - *Met creativiteit en samenwerking breng je alles tot stand: Stientje van Tright over Diaghilev en het vak*. - In: Groninger Museummagazine; vol. 17 nr 3 (2004), pp. 31-33.
- Kolsteren, S. - *Multiculturele ontmoetingen in beeld*. - In: De ontmoeting : multiculturele ontmoetingen in beeld; (2004), pp. 11-14.
- Kolsteren, S. - *Het totaaltheater van Sergej Diaghilev*. - In: Cachet : Tijdschrift voor kunstliefhebbers; nr 29 (2004), pp. 28-33.

RUUD SCHENK

BOEK

- Schenk, R. - *US in NL : Amerikaanse kunst in Nederlandse musea 1945-2002 = American art in Dutch museums*. - Utrecht : Centraal Museum, 2004. - 304 p. : ill. - ISBN 90-5983-011-3.

ARTIKELEN

- Schenk, R. - *De langzame doorbraak van Willem de Kooning in Nederland*. – In: Jong Holland; vol 20, nr. 1 (2004), pp 28-36.
- Schenk, R. - *Amerikaanse kunst' [bespreking van Annie Cohen-Solal, Naar levend model. De opkomst van Amerikaanse kunstenaars Parijs 1867 – New York 1948, Amsterdam 2003]*. – In: Museumtijdschrift Vitrine; vol. 17, nr. 1 (2004), pp. 49.
- Schenk R. - *De Kooning in Nederland*. – In: Stedelijk Museum Bulletin; vol. 17, nr. 2/3 (2004), pp. 51-52, 55.

SJENG SCHEIJEN

BOEKEN

- Scheijen, S. (red). - *In dienst van Diaghilev*. - Schoten; Groningen : BAI; Groninger Museum, 2004. - 271 p. ISBN 90-76704-9-10 en ISBN 90-76704-84-8.
- Scheijen, S. (ed). - *Working for Diaghilev*. - Schoten; Groningen : BAI; Groninger Museum, 2004. - ISBN 90-76704-85-6.
- Scheijen, S. (keuze, inl en commentaar). - *Sergei Diaghilev, Ik zit vol grootse plannen, brieven*. – Amsterdam : Bert Bakker, 2004. - 224 p., afb. - ISBN 90 351 2748 x.

ARTIKEL

- Scheijen, S. - *Le Coq d'Or, Zoloty Petushok*. - In: Groninger Museummagazine; vol. 17, nr 3 (2004), pp. 13-15.

HAN STEENBRUGGEN

BOEKEN

- Steenbruggen, H. en A. Burema (eindred.). - *Pioniers van het Vlaams Expressionisme : Van den Berghe, Permeke, De Smet*. - Zwolle; Groningen : Waanders; Groninger Museum, 2004. - 108 p. : ill. - met bibliogr. - ISBN 90-400-8978-7.

Steenbruggen, H., ... [et al.] (samenst. En red.). - *Ploeg jaarboek 2003*. - Groningen : Plantijn Casparie, 2004 . - 106 p. : ill. - ISBN 90-5048-081-0.

Steenbruggen, H, H. Cock en M. Jansen. - *Harry Cock & De Ploeg*. - Groningen : Philip Elchers, 2004 . - 56 p. : ill.

Steenbruggen, H. - *De Ploeg - Stad en Land*. - Groningen : Groninger Museum, 2004 . - 39 p. : ill.

ARTIKELEN

Steenbruggen, H. - *Groninger Landschap met kanaal: Jan Wiegers (1893 - 1959)*. - In: Bulletin van de Vereniging Rembrandt; vol. 14, nr 1 (2004), pp. 26-29.

Steenbruggen, H. - *The Photographic works of Ruud van Empel* - In: www.ruudvanempel.nl, 2004.

Steenbruggen, H. en D. Sijens. - *Kroniek*. - In: Ploeg Jaarboek 2003. - Groningen, 2004

Steenbruggen, H. - *'Het is eigenlijk een heel voorrecht, buitenstaander te zijn'* - Wobbe Alkema en De Ploeg. - In: Ploeg Jaarboek 2003. - Groningen, 2004.

Steenbruggen, H. - *Hoge einders, oplopende wegen - Jan Wiegers, Jan Altink en de expressionistische landschapschilderkunst in Groningen*. - In: Ploeg Jaarboek 2003. - Groningen, 2004.

Steenbruggen H. - *W.Jos. de Gruyter: Grondlegger van het moderne Groninger Museum. Keerpunt / keuze uit het aankoopbeleid 1955/1963*. - In: Kunst & Antiek Revue; vol. 2, nr. 2 (2004/2005), pp. 17-19.

Steenbruggen, H. - *Voorwoord*. - In: Harry Cock & De Ploeg. - Groningen, 2004.

PATTY WAGEMAN

ARTIKELEN

Wageman, P. - *In dienst van Diaghilev*. - In: Groninger Museummagazine; vol. 17, nr 3 (2004), pp. 6 - 12.

Wageman, P. em L. Hilyer. - *De restauratie van 'Diaghilev-kostuums' van het Victoria & Albert Museum in Londen*. - In: Groninger Museummagazine; vol. 17, nr 3 (2004), pp. 27-29.

SUE-AN VAN DER ZIJPP

BOEKEN

Zijpp, S. van der en M. Wilson. - *Marc Newson pop on pop off*. - Amsterdam : ARTIMO, 2004. - 18 p. : ill. doos met 1 pop-up boek, 2 badges, 1 t-shirt (maat medium) en 1 vel met blotter-art. - ISBN 90-75380-91-7

ARTIKELEN

Zijpp, S. van der en B. ter Keurs. - *Marc Newson, orgone, science fiction en hoogvliegen*. - In: Groninger Museummagazine; vol. 17, nr 1 (2004), pp. 3-9.

Zijpp, S. van der. - *Nocturnal emissions/Nachtelijke uitpattingen Conservator Sue-an van der Zijpp over nachtelijke uispattingen*. - In: Groninger Museummagazine; vol. 17, nr 2 (2004), pp. 5-7.

Zijpp, S. van der. - *Nocturnal emissions/Nachtelijke uitpattingen*. - In: Groninger Museummagazine; vol. 17, nr 2 (2004), pp. 8-15.

Zijpp, S. van der. - *Viktor & Rolf*. - In: Fashion in Colors : Viktor & Rolf . - Kyoto, 2004. - pp. 281-282. - ISBN 4-87642-170-6

JAARVERSLAG VERENIGING VAN VRIENDEN

Ook in het verslagjaar 2004 konden wij een stijging van het ledental constateren. Tevens zijn er in 2004, evenals in andere jaren, diverse verenigingsactiviteiten georganiseerd. Het is verheugend vast te stellen dat er een groeiende belangstelling is voor het bijwonen van de verenigingsactiviteiten. Het is echter vervelend dat er wederom veel Vrienden die zich opgaven voor het bijwonen van bepaalde activiteiten, niet komen opdagen zonder af te zeggen. Dit is erg lastig voor de organisatie en leidt tot onnodige kosten. Juist bij de vaak grote belangstelling vormt dit een vervelend maar helaas ook blijvend probleem.

BESTUUR

Het bestuur van de vereniging werd gedurende het verslagjaar gevormd door de volgende personen:

Mr.dr.s. C.W.A. Hendrikse	voorzitter
Mw. mr. G.R. van Baak - Klijnsma	vice-voorzitter
Mw. J. de Vries – de Bruin	secretaris
M.G.M. Brull	penningmeester (t/m 18 mei 2004)
J.J. Bijker	penningmeester (vanaf 18 mei 2004)
Mw. drs. I. Bos	lid, redactie Museummagazine
Prof.dr. Jos.M.M. Hermans	lid
Mw. drs. E.A. Geers	lid
Mw. G. Talsma	lid

Het bestuur vergaderde vijfmaal in dit verslagjaar en viermaal had een delegatie van het bestuur overleg met de museumdirectie.

JAARVERGADERING

Op 18 mei 2004 werd de leden-/jaarvergadering gehouden, waarbij 66 personen (incl. bestuursleden en een vertegenwoordiging van 4 personen van de kunsthistorische studentenvereniging Meander) aanwezig waren.

In deze vergadering werden de jaarstukken over 2003 goedgekeurd en werd het bestuur gedéchargeerd voor het gevoerde financiële beleid.

In de Kascommissie werd in verband met het aftreden van mevrouw Roosjen een nieuw lid benoemd t.w. de heer Lubbers, naast de nog zittende leden mevrouw Bemboom en de heer Idema.

De volgens rooster aftredende bestuursleden, de dames Bos, Geers, Talsma en De Vries, werden herkozen.

De heer Brull heeft zich niet herkiesbaar gesteld en de heer Bijker werd als nieuwe penningmeester/ ledenadministrateur benoemd. Tijdens de ledenjaarvergadering werd afscheid van de heer Brull genomen. De heer Brull was van mei 1995 tot mei 2004 penningmeester/ledenadministrateur, alsmede tot 2001 secretaris. De VVGM-voorzitter de heer Hendrikse en de financieel directeur van het Groninger Museum de heer De Jonge spraken woorden van dank uit voor de grote inzet van de heer Brull en de goede samenwerking. De heer Brull kreeg van de Vrienden een vaas van Mendini aangeboden en van het Groninger Museum een door Mendini met de hand beschilderde kurkentrekker.

De door de heer Brull onderhouden contacten met de Vereniging van Vrienden van de Kunsthalle Emden werden door mevrouw Geers overgenomen.

Na ruim één jaar als VVGM geparticipeerd te hebben in het Museummagazine is medio mei 2004 na evaluatie besloten hiermee door te gaan. Destijds is mede uit kostenoverweging besloten om met de uitgave van ons eigen bulletin te stoppen.

Tijdens de ledenjaarvergadering is stil gestaan bij het feit dat de heer Hermans gedurende 25 jaar de VVGM ondersteunt met o.a. het redigeren van bulletins, organiseren en geven van lezingen, excursies etc. Het eerste jaar 1978/1979 deed hij dit vanuit de redactiecommissie en vanaf medio 1980 als bestuurslid. De heer Hermans is hiervoor dank gezegd en kreeg ter gelegenheid van zijn 25-jarig jubileum een designpen overhandigd welke hij kan gebruiken voor de schrifturen ten behoeve van de VVGM.

BIJDAGEN AAN HET MUSEUM

In 2004 is een ontvangen legaat ter grootte € 6.806,70 aangewend voor de verwerving van een schilderij van de bisschop van Munster (Bommen Berend). De kosten van dit schilderij bedroegen € 9.150,-; het ontbrekende bedrag van € 2.343,30 (excl. BTW) is aangevuld uit andere middelen van de VVGM.

De VVGM zal een bijdrage van € 8.500,- schenken aan het Groninger Museum ten behoeve van de catalogus van de tentoonstelling "Hussein Chalayan" die vanaf 17 april 2005 zal plaatsvinden. Voornoemde bijdrage zal over twee jaren worden verdeeld t.w. ten laste van het budget 2004 € 4.500,- en ten laste van 2005 € 4.000,-. De catalogus, in feite een monografie, wordt geproduceerd in samenwerking met NAI Uitgevers.

Behalve bovenstaande bedragen werd in het verslagjaar een algemene bijdrage van € 23.450,- overgemaakt aan het museum. Deze bijdrage wordt jaarlijks vastgesteld afhankelijk van het aantal leden.

(VOOR)BEZICHTIGING VAN NIEUWE EXPOSITIES EN LEZINGEN DOOR DE VERENIGING GEORGANISEERD

Op 13 januari 2004 heeft er een lezing/bezichtigingsavond plaatsgevonden in het kader van de grote overzichtstentoonstelling van Russische landschapschilderkunst uit de 19^e eeuw. Sjeng Scheijen, slavist en medesamensteller van de tentoonstelling, heeft voor de Vrienden een lezing gegeven. Deze werd bezocht door 360 Personen. De belangstelling voor de deze tentoonstelling in het Groninger Museum was overweldigend.

In het kader van de tentoonstelling Het Russische Landschap had het Groninger Museum een gevarieerd activiteitenprogramma georganiseerd. Voor een viertal activiteiten in februari/maart werd de Vrienden een korting van 50% aangeboden voor het bijwonen van concerten met werken van diverse Russische componisten uitgevoerd door musici van hoog niveau (Viotta Ensemble, Ferschtman/Baslawskaja, Koninklijk Conservatorium Den Haag).

Op 18 mei 2004 gaf Han Steenbrugen voor 66 Vrienden in aansluiting op de ledenjaarvergadering een lezing over het Vlaamse Expressionisme, waarna de tentoonstelling "Pioniers van het Vlaamse Expressionisme" werd bezichtigd.

Op 29 juni 2004 gaf Lucas Verweij, programma-manager maatschappelijke ontwikkelingen van Premsula (stichting voor Nederlandse vormgeving) een lezing over Marc Newson met als titel "De on-Nederlandse kwaliteiten van Marc Newson". Hierna bezichtigden de aanwezigen de tentoonstelling. Aan deze avond namen 135 Vrienden deel.

Op 30 september 2004 gaf Ruud Schenk, conservator moderne kunst van het Groninger Museum, een inleiding over de tentoonstelling "Keerpunt, Hoogtepunten uit het aankoopbeleid van Jos de Gruyter" en het daarbij verschenen boek. Op deze avond waren 130 Vrienden aanwezig.

Op 17 november 2004 heeft er een Vriendenavond plaatsgevonden in het kader van de tentoonstelling "Nocturnal Emissions" waarin negen jonge (internationale) kunstenaars hun werk toonden. Lex ter Braak, directeur van het Fonds Beeldende Kunst, Vormgeving en Bouwkunst, heeft de Vrienden met een aantal vragen de tentoonstelling laten bekijken waarna een enthousiaste/interessante discussie plaatsvond. Hier namen 130 Vrienden aan deel.

EXCURSIES

Op 23 oktober 2004 is er een excursie naar de Kunsthalle in Emden georganiseerd waar een tentoonstelling plaatsvond van de schilder **Edward Munch** met als titel "schilderijen uit Noorwegen". Er namen 94 Vrienden deel aan deze excursie.

MUSEUMKAART

De Stichting Museumkaart en het Groninger Museum hebben gezamenlijk het initiatief ontplooid de Museumkaart met een korting, voorlopig voor de jaren 2005 en 2006, exclusief aan te bieden aan de leden van de vereniging. Onze vereniging is als eerste en enige gevraagd om aan dit (proef)project deel te nemen. Hiertoe hebben wij ons bereid verklaard. In 2005 zal een evaluatie van dit initiatief plaatsvinden.

LEDENBESTAND

	<u>Studenten</u>	<u>Individueel</u>	<u>Partners</u>	<u>Totaal aantal pers.</u>
1 januari 2004	27	855	1.172	2.054
31 december 2004	<u>28</u>	<u>873</u>	<u>1.194</u>	<u>2.094</u>
Vershil	+ 1	+ 17	+ 22	+ 40

Verklaring van het verschil:

Toename	5	100	98	203
Afname	4 *)	83 *)	76 *)	163

*) waarvan:

- wegens niet-betaling	2	33	38	73
- overige redenen	2	50	38	90

J. de Vries – de Bruin / secretaris

COLOFON**TEKSTBIJDRAGEN**

Kees van Twist, inleiding
Alma Burema, Egge Knol, Ruud Schenk, Han Steenbruggen
Sue-an van der Zijpp, Patty Wageman,
Caspar Marten, collecties, presentaties en aanwinsten
Jan-Henk van Dijk, lijst aanwinsten
Rob Dijkstra, Steven Kolsteren, Josee Selbach, Gerda Vrugteman,
publieksactiviteiten, publicaties en p.r./marketing
Mieke Schumacher, P&O
Geert Slager, financiën
J. de Vries-de Bruin, Vereniging van Vrienden
Steven Kolsteren, Ruud Schenk
Peter Tahl (tentoonstellingen)
John Stoel, Haren (collectie en tentoonstellingen)

EINDREDACTIE**FOTOGRAFIE**

Groninger Museum
Museumeiland 1
9711 ME Groningen
T 050-3666555
I 0900-8212132
www.groningermuseum.nl
Info@groningermuseum.nl

AFBEELDINGEN

Anuschka Blommer & Niels Schumm, *Michelle Hicks* (uit: *Class of 1998*), foto, 59,5 x 47 cm (aanwinst)

Anuschka Blommer & Niels Schumm, *Porn I*, foto, 150 x 188,5 cm (aanwinst)

Uit tentoonstelling Het Russische Landschap: Ivan Sisjkin, *Winter* 1890 (collectie Russisch Staatsmuseum, St. Petersburg)

Zaaloverzicht *Marc Newson*

Zaaloverzicht *Marc Newson*

Maarten Baas, *Smoke*, 2004, verkoolde en met epoxyhars bewerkte meubelstukken (aanwinst)

Zaaloverzicht *Adam Camerarius, een Groninger schilder uit de zeventiende eeuw*; rechts: *Diana* ca. 1645-60, olieverf op doek, 108,5 x 90 cm (aanwinst)

Klokvormige kelk op steen met bol, gegraveerd met familiewapen Eylerst, 1740, hoogte 17 cm (aanwinst)

Uit tentoonstelling *Keerpunt; keuze uit het verzamelbeleid van W. Jos. de Gruyter*. Greet Feuerstein, *Portret Jos de Gruyter*, 1927 (eigen collectie)

Uit tentoonstelling *Pioniers van het Vlaams expressionisme*: Frits van den Berghe, *De idioot bij de vijver*, 1926 (collectie Museum voor Schone Kunst, Gent)

Wobbe Alkema, *Compositie met twee verticalen, twee vierkanten, twee cirkels*, 1928, olieverf op doek, 36 x 30,5 cm (aanwinst)

